

ŞİDDET – TERÖR
İLİŞKİSİNDE
SAVAŞ KURALLARI

Muharrem BALCI

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
Fen Edebiyat Fakóltesi Sosyoloji Topluluğu – Sosyoloji Kulübü
"Çok Kutuplu Dünyanın EŐiğinde Şiddet ve Terör"
Konulu Sempozyum'a Sunum

24 – 25 Kasım 2016
BURSA

ŞİDDET – TERÖR İLİŞKİSİNDE SAVAŞ KURALLARI

Muharrem BALCI, 24-25 Kasım 2016, Bursa

GİRİŞ

Hukuksuzluk, insana adaletsizlik, tabiata haksızlık, Allah'a isyandır. Hukuksuzluk ölümdür, terördür, gözyaşdır, adaletsizliktir, evlat acısıdır. Hukuksuzluk acıların en büyüğüdür. 15 Temmuz gecesi hukuka ve halka darbe yapmaya kalkışanlar hukukun da en büyük düşmanıdır. Bu hain saldırı, hukuk devleti olamamış, ancak yolunda emeklemeye çalışan ülkemizi derinden sarsmıştır. Diğer yandan, yaşanan bu tecrübe aynı zamanda gelecek tasavvurumuz için bir imkân da sunmuştur. İnşallah bu şer olanı Sayın Cumhurbaşkanı'nın da ifade ettiği gibi hayırlara çevirmeyi becerebiliriz. "Hukuk ve diğer bir otorite karşı karşıya geldiğinde, devletin çökmesi çok da uzak değildir, ama hukuk, devletin efendisi ise ve devlet de hukukun kölesi ise, ancak bu durumda bir ümit vardır"(Platon- (MÖ 427 - MÖ 347).¹ Hukuku devletin efendisi yapabilmek, hukuk içinde ve hukukun tanımladığı kavram ve olguları ağıyarına mani, efradına cami şekilde ortaya koyabilmekle mümkündür.

Şiddet ve terör: Bu iki kavramdan ilki insanlık tarihi kadar eskidir. Terörün ise –bazen son söz ilk söz olabiliyor– “**savaşın güçlüler tarafından güçsüzlere izafe edilmiş şekli**” olduğu çok da kavranmış değil. Bu giriş aynı zamanda **terörün savaştan türe/til/diğini, savaş ve terörün benzer veya aynı kurallara tabi olduğunu** da anlatmak için. Bu iddia, öncelikle savaş ve terör kavramlarının ortak noktalarını, ayrımlarını, varsa farklılıklarını da ortaya koymayı gerektirmektedir. Tabii ki burada ortak kavram ve olgu **şiddet** olmaktadır.

İnsanlar teorik konular üzerinde her zaman durmazlar. Genellikle konjonktürün acıttığı günlerde, o sırada yaptıkları veya kendilerine yapılanlar üzerinde kafa yormaya çalışırlar. Günümüzde de ABD'nin birçok üçüncü dünya ülkesine yaptığı çirkin saldırılarla birlikte, şiddet ve terör kavramları üzerinde durulmaya başlanmıştır. Özellikle de 11 Eylül sonrasında birçok araştırmacı, “Bizden Neden Nefret Ediyorlar” başlıklı araştırmalarla kendilerinin başlattığı şiddetin terörle karşılık bulmasının nedenlerini araştırmakla meşgul oldular. ABD kendisine yapılan saldırıları terör, kendisinin başkalarına yaptığı saldırıyı da teröre karşı savaş olarak algılatmaya çalışmaktadır. Hatırlanacağı gibi 11 Eylül saldırısı ABD Başkanı Bush tarafından, önce ABD'ye karşı başlatılmış bir savaş, daha sonra terör olarak ifade edildi. Karşılığında da bu teröre karşı çok uzun sürecek bir savaşın başladığı duyuruldu. Burada tartışılması gereken noktanın, önce 'savaş' olarak tanımlanan saldırının, hemen sonrasında 'terör' olarak ifade

¹ Sakarya Baro Başkanı Av. Zafer Kazan'ın 20016 Adli Yıl Açış Konuşmasından.

edilmesi olduğu gözden kaçırılıyor. Bir diğer nokta da, savaş ve terörün otak unsurunun **şiddet** olmasıdır. şiddete karşı şiddet, teröre karşı terör, savaşa karşı savaş ve terör.

Aslında faillerince yürütölen bu topyekün savaşa, bu kirli savaşların beslediği medyanın kitleleri yönlendirdiği gibi mi bakmalı, yoksa tarih ve hukukun bize kazandırdığı formasyonu kullanarak ve yanılısamalara neden olmayacak şekilde, bu kavramların içini mi doldurmalıyız? Bu çalışmada misyonumuzun gereği olduğuna inandığımız ikinci yol tercih edilmiş, kavramların içi doldurulmaya çalışılmıştır. Yine bu ikinci yolun izahında **şiddet** başat rol oynamaktadır.

Sunumumuzda, önce hepimizin az çok hakkında bilgi sahibi olduğu şiddet kavramı ve olgusu üzerinde durulacak, sonra da dimağlarımıza kazınan terör kavramı ve olgusu hakkında teorik bilgiler verilecek, daha sonra her ikisi arasındaki ilişki, benzerlik ve ayrılıklar ve ortak kuralları ortaya konularak tartışılacaktır. Son söz bazen ilk söz olduğunda, şiddet ve terörün ortak noktalarından biri **savaş kuralları** olmaktadır. Tebliğimiz bu minvalde sürmektedir.

Sunumun son bölümünde de terörün ortadan kaldırılmasının önündeki engeller, özellikle de düşünce ve ifade özgürlüğu, terörist devletlerin veya yöneticilerin Uluslararası Suçlar Mahkemesinde yargılanmasının önündeki engeller üzerinde durulacaktır.

şİDDET

TANIM VE şEKİL/ÇEşİT/LERİ

Bu sunumda maksadımız, şiddet-terör ilişkisinde savaş kurallarını ortaysa koymak olacağından, çok farklı alanlarda (kadına karşı, siyasal içerikli, toplumsal şiddet vb) var olan ve tanımlanabilen şiddetin bilimsel tanımları üzerinde durmayacağız. Ancak, şiddeti yine de basit şekilde ifade etmek gerekirse; yakıp-yıkma, yok etme, saldırganlık, kaba kuvvet, bireye veya topluma zarar verme eylemi; delici, yaralayıcı, tahrik ve hedef gösterici, birçok ilişki ve etkileşimde aşırılık diyebiliriz.

Dünya Sağlık Örgütü, Dünya şiddet ve Sağlık Raporunda ‘şiddet’i, “*Gücüm ya da fiziksel kuvvetin; tehdit yoluyla ya da gerçekte; fiziksel zarar, ölüm, psikolojik zarar, gelişme engeli ya da yoksunluğa (ihtimalde ya da gerçekte) neden olacak şekilde; kendine, bir başkasına ya da bir grup veya bir topluma karşı niyetli biçimde kullanılması*” olarak tanımlıyor.²

Anlaşıldığı kadarıyla şiddet sadece fiziksel değil; sosyal, ekonomik, psikolojik ve istismar konumuyla da değerlendirilir. Aynı şekilde değişik yaşam alanlarında da kendini gösterebildiğinden iç yerinde şiddet, kadına ve çocuğa karşı şiddet gibi türlerini görebiliriz. Burada bir hususu açıklığa kavuşturmakta yarar vardır: şiddet ile saldırganlık genelde karıştırılabilen kavram ve olgulardır. şiddet, saldırganlığın da ötesinde onun, nefret, husumet

² <http://www.mumsema.org/misafir-sorulari/139749-siddet-nedir-siddetin-turleri-nelerdir.html>

gibi duygu ve etkinlik kazandığı biçimi veya çeşit ve derecesidir.³ Şiddet aynı zamanda bir "toplum sağlığı sorunu"dur ve bir "hak ve özgürlük ihlali" olarak da ele alınmalıdır.⁴

Buraya kadar ifade etmeye çalıştığımız genel olarak *bireysel veya özel şiddettir*. Şiddetin bir de örgütsel biçimi vardır ki buna *kolektif şiddet*(Jean-Claude CHESNAIS'dan aktaran N. ÖZERKMEN – H. GÖLBAŞI) denilmektedir. Konumuz da genel itibariyle bu *kolektif şiddettir*.

Özel / Bireysel Şiddet

Konumuz esas itibariyle kolektif şiddet olsa da, kolektivitinin bireylerden oluşuyor olması nedeniyle bireysel şiddete de değinmekte yarar görüyoruz:

Özel/Bireysel şiddet içerikli davranışlar⁵

- Öfke patlamaları
- Vurmak, tekmelemek, itmek
- Yaralamak, yaralamaya çalışmak, kavga etmek
- Başkaları ile ilgili tehditler savurmak
- Hayvanlara yönelik acımasız davranışlar
- Yangın çıkarmaya teşebbüs etmek
- Eşyalara bilerek zarar vermek

Bireysel/Özel Şiddet Türleri

Fiziksel şiddet: Tokat atarak, çimdikleyerek, elle, kemerle, sopayla dövmenin sonunda bedeninin cezaya uğraması anlamına gelir. Bilerek verilen bir ceza olduğu gibi, bir yetişkin ya da yaşça büyük olan bir çocuk tarafından düşünmeden aniden verilen bir tepki olabilir.

Duygusal şiddet: Reddetme, aşağılama, yoksun bırakma, yıldırma, umursamama, davranış bozuklukları sergilemesine göz yumma.

Sözel Şiddet: Laf atma, aşağılama, söylenti yayma, saldırgan ifadeler kullanma, tehdit etme, ad takma, eşya ve giysilerle alay etme,

Cinsel Şiddet: Çocuğun, bir erişkininin cinsel gereksinim ya da isteklerinin doyumu için cinsel nesne olarak kullanılması ya da kullanılmasına göz yumulmasıdır.

Ekonomik Şiddet: Evsizlik İşsizlik Ekonomik yönden mahrum bırakma

³ Necmettin ÖZERKMEN - Haydar GÖLBAŞI; *Toplumsal Bir Olgu Olarak Şiddet*, <http://sbard.org/pdf/sbard/015/3%20Necmettin%20%C3%96zerkmen-Haydar%20G%C3%B6lba%C5%9F%C4%B1%2023-37.pdf>

⁴ Serap Alptekin, *Şiddet Nedir?*; <http://www.dokudanismanlik.com/makaleler-siddet-nedir.php>

⁵ <http://www.mumsema.org/misafir-sorulari/139749-siddet-nedir-siddetin-turleri-nelerdir.html>

Kolektif Şiddet

Chesnais'a göre “Kolektif şiddetin üç birimi vardır; İlki, vatandaşların iktidara karşı şiddetidir. Bunlar: terör, grevler ve ihtilallerdir. İkincisi, iktidarın vatandaşlara karşı şiddetidir. Bu ise; devlet terörü ve endüstriyel şiddet olarak tanımlanır. Sonuncusu ise şiddetin en yaygın biçimini ifade eden **savaştır**.”⁶ Bu ifade bile, şiddet ve terörün yaygın halinin savaş olduğunu, dolayısıyla şiddet ve terör sözkonusu olduğunda *savaş kurallarının* gündeme geleceğini anlatmaktadır.

Şiddet – Yoksulluk İlişkisi

Aynı şekilde, dünyadaki yaygın terörün, yine dünyada yaygın ‘yoksulluk’ ile ilişkisi üzerinde durmak gerekecektir.

1980’lerde ABD dış politikasında, 1960’lerden bu yana oluşturulan neo-liberalizm ile birlikte gelen insan hakları söylemi(*) terk edilmiş, yerine ‘güvenlik’, –aslında **uluslararası terörizm**– söylem ve politikaları uygulamaya geçmiştir. 11 Eylül saldırısı da bu politikanın üzerine tüy dikmiştir.⁷ Süper güçlerin oluşturduğu güvenlik politikaları, ağırlıklı olarak önce ‘ekonomik kalkınma’ sonrasında ise “demokratik kalkınma” adı altında 3. Dünya ülkelerinin sömürsüne dönüşürken, sömürünün oluşturduğu ‘yoksulluk’ da doğru orantılı olarak da ‘teröre’ dönüşmüştür. Bu iki taraflı bir dönüşümdür. Birincisi; ülkeleri *ekonomik* ve *demokratik* olarak kalkındıranların(!) terörü, ikincisi ve karşıtı olarak da bu ülkelerde ve kendi ülkelerindeki bu teröre karşı duranların terörü. Nitekim bugün dünyanın başına bela olan DAESH gerçeği bu görüşümüzü doğrulamakta, gerek Batı’daki mevcut söylem ve sömürden, gerekse 3. Dünya ülkelerindeki sömürü ve bağımlılaştırma/köleleştirme politikalarından rahatsız bireyler, rahatsızlıklarını örgütlü terör yapılanmaları içinde kitleler halinde ifade etmektedirler. Bir başka ifadeyle oluşturulan “*ekonomik ve demokratik yoksulluk*” teröre dönüşerek bumerang gibi kendisini vurmaktadır. Batı’da ‘*Bize neden kıydılar?*’ veya ‘*Bizden neden nefret ediyorlar?*’ söyleminin ardında yatan gerçek budur.

Yine son sözü baştan söyleme alışkanlığımızla söyleyelim; ulusal ve küresel egemen ideolojiler de ancak “**yoksullukla ve şiddetle mücadele**” söylemiyle meşruiyet üretebilmektedir.

“Yoksullukla mücadele”, sermaye örgütlerinin, hükümetlerin, hükümetlerarası örgütlerin yeni politikalarının “amacı” olmuştur. Yoksulluk gibi, şiddet karşıtı bir söylem de uluslararası egemen gündemde giderek daha merkezi bir yer edinmeye başlamıştır. Devletin güvenlik aygıtlarının yeniden yapılandırılarak güçlendirilme

⁶ Necmettin ÖZERKMEN - Haydar GÖLBAŞI, a.g.m

* T.C. 1960 Anayasasının da 1960’larda oluşturulan insan Hakları söylemi/stratejisi/nden etkilendiğini görebiliyoruz.

⁷ Gerçi 1945’lerden sonra oluşturulmuş olan Milli Güvenlik Doktrini ile ‘güvenlik politikaları’na geçilmişti, ancak uluslararası terörizm için Sovyetlerin ‘yeşil kuşak’ projesi ile durdurulması gerekiyordu.

süreci, “suç” ve “terör” gibi şiddet içeren toplumsal eylemlerle mücadele amacıyla sunulmaktadır. Benzer biçimde, 21. yüzyılın savaşlarının failleri de, kendilerine “şiddet karşıtı” bir amaçla bezendirilmiş “uluslararası terörizmle mücadele” söylemini seçmiştir.”⁸

Bugün dünya üzerinde ‘yoksullukla mücadele’ olarak ifade edilen çalışma, esasen ‘yoksullarla’ mücadeledir. Yapılanlara baktığımızda elde edilen sonuç, yoksulluğun artması, toplumsal sınıflar arasında uçurumların çoğalmasındır. Özellikle güney yarımküredeki zengin doğal kaynakların yağmalanması ve işgali, yeni sömürgeleştirme planı olarak dünyanın gündemine gelmektedir. Bu gündem pek tabii olarak bu küresel sömürgeleşmeye karşı tepki oluşturmakta, bu tepkilerin egemen ideolojiler tarafından bastırılması için de bir düşman yaratma ihtiyacı doğurmaktadır. Buna bir de ulusal ve uluslar arası “düşman ceza hukuku”⁹ da eklendiğinde, yoksullukla, yoksullarla mücadelenin bumerang gibi karşılıklı teröre dönüştüğünü rahatlıkla görebiliriz. Esasen yoksulluğun terörü beslediği herkesçe malum olduğundan ‘terörle mücadele stratejilerine’, ‘yoksullukla mücadele stratejileri’ eklenmiştir.¹⁰

Egemen ideolojilerin, ürettikleri bunca yoksulluğa, barbarlığa, işgale ve sömürüye, düşmanlığa karşı, kendileri gibi her türlü karşı şiddeti kullanabilecek illegal bireysel veya kitlesel şiddete şaşırmasını anlamak mümkün değil.

ŞİDDETE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

1980’lerden hemen sonra küreselleşme süreci ‘insan hakları’ söylemini yeni müdahaleciliğin meşruiyeti için kullanmış, Sovyet Bloğu parçalanınca ve 11 Eylül’den sonra süreç ötekine karşı ‘güvenlik’ ve ‘demokratikleş/tir/me’(!)ye evrilerek Afganistan ve Irak işgal edilmiş, akabinde de bu örtük/adı konmamış terör, karşıtını da bir şekilde manüple ederek doğurmuş, DAES yapılanması örneğinde İslâm Dünyasının başına bela edilmiştir.

Dikkat edildiğinde, şiddet tek başına bir unsur olarak değil, ekonomik, politik, hukuk, kültürel vb. yönlerden beslenerek oluş/turul/maktadır. Hiçbir şekilde tesadüfi veya insanın fitratına bağlı olarak da değil, güçlülerin dünyada ‘kendilerinin lehine’, ‘ötekilerin aleyhine’ kazanımları olarak hayata geçirilmektedir. Bu yönüyle şiddeti, soyut bir kavram/olgu olarak değil, somut, azmettiricisi ve faili belli bir duruş, tavır, eylem olarak değerlendirmek gerekmektedir.

⁸ Yasemin ÖZDEK, *Küresel Yoksulluk ve Küresel Şiddet Kısacasında İnsan Hakları*; <http://sendika10.org/arsiv/yozyozdek1-2009-04-12.pdf>

⁹ JAKOBS’UN *Düşman Ceza Hukuku Kavramı Hukukun Düşmanı*, Prof. Dr. Henning ROSENAU Çev.: Dr. iur. Erhan TEMEL, <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/alintilar/354.pdf>

¹⁰ Yasemin ÖZDEK. a.g.m.

TERÖR VE TERÖRİZM

TERÖR

Terör, genel bir karşılıkla “korkutma, yıldırma, tedhiş” anlamındadır. Aynı zamanda terörün unsurları olarak da kabul edilen bu korkutma, yıldırma ve tedhiş, insanların ruhsal yapılarını aniden ve güçlü bir şekilde etkileyen korku ve şiddet şeklinde tezahür etmektedir.¹¹

Terörün herkesçe ortak bir tanımına henüz ulaşılamadı. Bunun nedeni, kendi politik amaçları gereği **bir tarafın terörist ilan ettiğini, diğer tarafın özgürlük savaşçısı** olarak nitelenmesidir.¹²

12.04.1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda Terör:

Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir.

Bu çerçevede birbirini tamamlayan değişik tanımla baktığımızda;

“Şiddetin sosyal, ulusal, ırksal, dinsel, fesat çıkarıcı ve benzer diğer maksatlarla ve diğer sosyal sınıflar arasında çatışma, savaşa tahrik etmek üzere planlı ve hukuk dışı olarak kullanılması”¹³

“Terör, bir gücü, bir iktidarı zorla kabul ettirmek amacıyla sistemli bir biçimde şiddet kullanma, yıldırma, tedhiş”; terörizm ise; “bireylerin ya da azınlıkların şiddete dayanan ve kişilere mallara ya da kurumlara yönelik siyasal eylem, bu şiddet eylemlerinin tümü”¹⁴

İngiltere Terörle Mücadele mevzuatına göre terör; “siyasi kurumlara karşı şiddet kullanımı veya toplumun çeşitli kesimlerinin korku içinde bırakılması amacıyla şiddet kullanılmasıdır.”¹⁵

Fransa Terörle Mücadele Kanunu ise terörü; “baskı veya tehdit yoluyla, mevcut kamu düzeninin ciddi olarak bozulması amacıyla bireysel veya toplu olarak bulunulan herhangi bir faaliyettir.” şeklinde tanımlamaktadır.¹⁶

¹¹ Muharrem BALCI, *Savaş ve Terör*.

¹² Osman Metin ÖZTÜRK, www.teror.gen.tr.

Not: Osman Metin Öztürk’ün makalesinin yayımlandığı web sayfasından alıntılar 2002 yılında yazdığım *Savaş Üzerine* adlı Tebliğimde yer almaktadır. 2002 yılında kaynak aldığım www.teror.gen.tr sitesine 2016 Eylül ayında erişim yapılamamaktadır. Bu nedenle Yazarın görüşlerinde kaynak olarak Savaş Üzerine adlı Tebliğimize bakılabilir.

¹³ İlhan AKBULUT, “*Gereğçeli TERÖRLE MÜCADELE KANUNU ve AÇIKLAMASI*”, s. 38.

¹⁴ Büyük Larousse.

¹⁵ Osman Metin ÖZTÜRK, a.g.m.

Terörü, mücadelenin silahlı şekli olarak kabul eden örgütler ise terörü, tarafların resmi ve gayri resmi silahlı güçleri arasında geçen, temel mücadele hedefi olarak düşman silahlı güçlerini azaltmayı öngören, temel mücadele biçimi olarak da suikastlara, siyasal cinayetlere başvuran mücadele biçimi olarak tanımlamaktadırlar.¹⁷

Latince’de ‘terror’ veya ‘terrorist’ sözcüğünden kaynaklanan terör, ‘alt üst edici ve felce uğraticı aşırı korku’ olarak tanımlanır.¹⁸

Terör kavramının kökeni Fransız Devrimine dayanmaktadır. 5 Eylül 1793 ile 27 Temmuz 1794 arasındaki döneme ve rejime **“terör dönemi”** veya **“terör rejimi”** adı verilmiştir:

“Bu dönemde devrim hükümeti çıkardığı bir kararname ile soylular, din adamları, stokçular gibi devrim düşmanı saydığı çevreleri sindirmeye yönelik sert önlemler alarak terör uygulamasını başlatmıştır. Bu dönemde Robespierre’in önderliğindeki kamu güvenliği komitesi bütün yetkileri elinde toplayarak, kuşkulanan kişileri yargılanma ve savunma hakkını askıya alarak jüriye yalnızca aklanma ya da ölüm cezası verme seçeneklerini bırakmıştır. Bu dönemde yaklaşık 300 bin kişi tutuklanmış, bunlardan 17 bin kadar insan mahkeme kararı ile idam edilmiş, birçok insan da yargılanmadan, ya da hapishanelerde ölmüştür.”¹⁹

Teröre ilişkin tanımlar terörü tam olarak açıklamaya kâfi gelmemektedir. Terör örgütleri yapısal olarak birbirine benzemekle birlikte, amaçları açısından farklılıklar göstermektedir. Örgütlerin bir kısmı ulusal kurtuluş mücadelesini, bir kısmı geçmişteki olayların intikamını, bir kısmı da belirli ırk veya dini, siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik yapıları egemen kılmayı amaç edinmektedirler. Örgütlerin amaçlarına ilişkin beyanları, terörü ve terör örgütlerini tanımlamakta birinci zorluğu ortaya çıkarmaktadır. İkinci zorluk ise, terörizm diye tanımlanan eylemlere, yine amaç unsuruna dışarıdan bakışın getirdiği farklılık sonucu oluşan ayrımcılık unsurudur.²⁰

TERÖRİZM

Muhtelif tariflerden de anlaşılacağı gibi kamu düzenini bozmaya yönelik terör eylemlerinin ana amacı siyasidir. Zira kamu düzenini belirleyen ve devamını sağlayan siyasal iktidardır, terör eylemleri de bu iradeyi zaafa uğratmak için yapılır. Esasen tüm örgütlenmelerin hedefi siyasidir. Zira herhangi bir toplum ve toprak parçası üzerinde düşünülebilecek her türlü amaç, iktidar ile mümkün olabilmektedir. Bu iktidara yönelme de hedefin siyasal olmasını gerekli kılmaktadır. Dikkat edilirse burada **ana hedef halk kitleleri değil, siyasal iktidardır**. Halk kitleleri üzerinde şiddetin uygulanması, bu yolla siyasal iktidarın zaafa uğradığını göstermek ve bundan yararlanarak zayıf düşen iktidara taleplerini kabul

¹⁶ Osman Metin ÖZTÜRK, a.g.m.

¹⁷ Osman Metin ÖZTÜRK, a.g.m.

¹⁸ Temel DEMİRER, “*Terörist mi Dediniz?*”, *KÜRESELLEŞME VE TERÖR, Terör Kavramı ve Gerçeği*”, 1. Kitap, s. 28.

¹⁹ Şahin KURT, “*UYGULAMADA TERÖR SUÇLARI ve İLGİLİ MEVZUAT*”, s. 14. Ayrıca Bkz: Meydan Larousse.

²⁰ M. BALCI, a.g.m.

ettirmek, mümkün olabildiğinde de iktidarı ele geçirebilmek içindir. Çünkü her türlü güç kullanmanın meşruiyeti ile donatılmış tek bir güç vardır, o da siyasi iktidardır.²¹

Terörizm, halk ve iktidar üzerinde amaca ulaşana kadar korku ve dehşet durumunu sağlayan bir stratejidir. Bu strateji siyasi bir amacın gereğidir. Korku ve şiddet içerdiği için psikolojik yanı ağır basmaktadır. **Psikolojik savaşın, sürekli korku ve şiddet unsurları kullanılarak silahla yürütülmesi yöntemine terörizm diyoruz.**²²

TERÖRİST FAALİYETLERİN AMACI – ŞİDDET TEKELİ

Örgütler amaçlarını, haksızlığa ve zulme karşı direnmek, adil bir yaşam tarzı için kurulu düzeni ve ajanlarını bertaraf etmek olarak açıklarlar. Bu açıklamalardan, örgütlerin, dolayısıyla terörizmin amaçlarının, muhalefet edilen kurulu düzeni (statükoyu), sistemi, **şiddet yolu** ile zaafa uğratarak, gerekirse yıkarak, yerine kendi ideolojileri doğrultusunda bir yönetim tesis etmek olduğu söylenebilir. Hatta bazıları için biraz daha ileri giderek ve nihai olarak, evrensel bir ideolojinin tüm dünyaya hâkim kılınması denebilir.

Örgüt mensupları, amaçları uğruna kendilerini toplum için feda eden gönüllüler olarak görür ve tanımlarlar. Muhatap halk kitleleri de, örgütün amaçları doğrultusunda mücadeleye kazandırılacak unsurlardır.

Terör mutlak anlamda siyasi amacı olanlar tarafından kullanılan bir yöntem değildir. Bizzat kendileri veya başkaları adına birtakım ekonomik çıkarlar sağlamak için terörü araç olarak kullananlar da çıkabilmektedir. Bu halde terörizmin amacı, bir ekonomik kazanç elde etmek için, toplumda tespit edilmiş zafiyetlerin oluşmasını sağlamak olmaktadır. Ancak, gerek siyasi, gerek ekonomik olsun, her iki amaç için de, **asıl hedef siyasi otorite** olmaktadır. Zira siyasi otoritenin meşruiyetini elinde bulundurduğu güç kullanma imkânı, bir diğer adıyla **şiddet tekeli** her türlü örgütlenmenin nihai amacıdır. İşte bu şiddet tekeli arzusu şiddet – terör ilişkisini de ortaya çıkarmaktadır.

Terör uzmanları, örgütlerin şiddete başvurmasının nedenini, mücadele verdikleri düşmanları ile aralarındaki güç dengesizliğinde görürler ve hedef alınan sistemin normal yollardan değiştirilmesinin imkânsızlığının silahlı mücadeleyi tek çare olarak gösterdiğini ve güç dengesizliğinin ancak terör eylemlerine başvurarak giderilebileceğini varsayarlar.²³ Buna terör örgütlerinin kamuoyuna seslerini duyurabilmek için propaganda (reklam) yapma ihtiyaçlarını da eklemek gerekir. Çünkü silahlı mücadele belirli bazı hedeflerin vurulması, terör örgütünün isminin duyulmasının dolayısıyla örgütün, korkutma ve yıldırma taktiğinin neticeye ulaştığının göstergesi sayılmaktadır.

²¹ M. BALCI; a.g.m.

²² M. BALCI, a.g.m.

²³ Osman Metin ÖZTÜRK, a.g.m..

Terörizmin ana hedefi olan siyasi iktidarı ele geçirmek için bazı ara (taktik) hedefler belirledikleri de bilinmektedir:

- Öncelikle hedef alınan rejimi ve siyasi iktidarı yıpratmak, mevcut otoriteyi sarsmak.
- İç ve dış kamuoyunda davalarının duyurulmasını sağlamak ve dikkatleri savundukları davanın üzerine çekmek.
- Oluşturdukları tedhişle, toplumun direnme gücünü kırarak kendi davalarına karşı olumsuz duyarlılıkları ortadan kaldırmak ve kitleleri itaate zorlamak.
- Kısmi güç ve otorite sağladıkları toplumda kendilerine taraftar katılımı ve kitle desteği sağlamak.²⁴

Terörizmin bu aşamalardan geçirerek uyguladığı şiddet eylemlerinde toplumun güven duygusu ortadan kaldırılır, halkın can derdine düşmesi sağlanır. Şiddet eylemlerinin yoğunluğu, terörizme karşı duyarlılığın yitirilmesine, devlet ile toplum arasında büyük bir uçurumun meydana getirilmesine yol açar. Duyarlılığın yitilmesi sonucunda ya gerçekten terör örgütünün amacı olan yılgınlık ortamı oluşur, ya da halk kitleleri içinden bu şiddet eylemlerine karşı örgütlü bir tepki oluşur.

Bir başka önemli husus da bu sunumumuzda sıkça işlediğimiz veya işleyeceğimiz, şiddet-terör ilişkisinde **insan hakları yerine güvenlik söylem ve stratejilerinin öncelenmesi** konusudur. Özellikle 11 Eylül saldırısından sonra ABD'nin güvenliği öncelenmesiyle birlikte modern devletin insan hakları söylem ve stratejisinden vazgeçip, güvenlik stratejisine döndüğü ifade edilmektedir. Esasen bu görüş tartışılabilir. Zira güvenlik stratejisi modern devletin varoluş koşuludur.²⁵ Bu noktada Weber'in modern devletin meşruiyeti için şiddet tekeli elinde bulundurması zorunluluğuna işaret etmek yeterli olacaktır.²⁶

“... , güvenlik faaliyetleri, modern devletin çekirdeğini oluşturur ve liberal söylemin devletin özgürlükçü olması, müdahaleci olmaması şeklinde ifade edilen temelinin ne kadar kaygan ve aslında güvensiz bir zemin olduğunu gösterir.”²⁷

Yeri gelmişken belirtmekte yarar vardır ki, emperyal bir güç olan ABD, 1945 sonrası oluşturduğu ve Sovyet sınırlarında başlattığı güvenlik stratejisini 3. Dünya ülkelerinde Milli Güvenlik Stratejileri olarak kurgulamış, bu stratejiye uygun olarak bu ülkelerde Milli Güvenlik Kurulları oluşturulmuştur. 1960'larda dünyadaki genel havaya uygun olarak oluşmuş insan hakları stratejisi, 11 Eylül 2001'den sonra yeniden güvenlik stratejisine yerini bırakmıştır.

²⁴ Osman Metin ÖZTÜRK, a.g.m..

²⁵ D. Çiğdem SEVER, *Olağanüstü Hal: Hukuk Sisteminin Karadeliliği mi?*

²⁶ Max WEBER, *SOSYOLOJİ YAZILARI*, s.80.

²⁷ D. Çiğdem SEVER, a.g.m.

TERÖR EYLEMLERİNİN AŞAMALARI²⁸

İdeolojileri ve hedefleri farklı olsa bile örgütlerin terör stratejisinin dört aşamada gerçekleştirildiği kabul görmektedir.

Birinci Aşama (Hazırlık)

Terörün birinci safhası planlama faaliyetleridir. Örgütler birinci aşamada “hazırlık” adı altında faaliyet sürdürürler. Bu aşamada örgütler öncelikle içinde yaşadıkları ve muhatap aldıkları toplumu her yönüyle tanımayı ve incelemeyi benimserler. Böylelikle ideolojik faaliyet sonucunda muhatap kitle tam olarak tanımlanır ve örgüte katılacak insanlar, örgütün dayanacağı sempatizan ve üye profili belirlenir.

İkinci Aşama (Örgütlenme)

Örgütlenme aşamasında, hazırlık aşamasında elde edilen sonuçlara uygun eğitim ve irtibat sağlama faaliyetleri yürütülür. Bu eğitim, örgüt amaçlarına uygun eleman yetiştirmeyi hedefler. Böylelikle, yeterli güç birliği ve gerekli mücadele zemininin oluşturulmuş olduğuna inanılır.

Üçüncü Aşama (Eylem)

Bu safhanın hedefi, eğitilmiş örgütlerin öncülüğünde silahlı eylemler yoluyla halkı korkutmak, sindirmek; devlet güçlerini zaafa uğratarak toplumla devlet arasında güvensizlik yaratmak ve iktidarı ele geçirmek için uygun bir ortam hazırlamaktır. Terör örgütleri bu aşamada silahlı ve bombalı saldırılar, suikastlar, sabotajlar, silahlı soygunlar, düzenlerler.

Dördüncü Aşama (İç Savaş)

Bu safhanın hedefi siyasi iktidarı ele geçirmektir. Bu safhada, devlet güçleri ile silahlı mücadeleye girilir, bazı bölgeler ve yerleşim yerleri ve kurumlar ele geçirilerek kurtarılmış bölgeler oluşturulur. Elde edilen nispî halk desteği ile bir iç savaş politikası yürütülür ve kitlelerin tamamının bu savaşa katılması yönünde çağrılar yapılır. Bu aşamada terör örgütünün artık kendine güveni tamdır ve bir iç savaşı başlatmak ve sürdürmek kararlılığını militanlarına ve desteğini aldığı kitlelere propaganda yoluyla benimsetmeye çalışır.

TERÖRÜN ŞEKİL DEĞİŞTİRMESİ İDDİASI VE HAKKIN ÖZÜNE ZARAR VERME OLGUSU

Teknolojik gelişmeye bağlı olarak, terörizm kavramının da değişime uğradığı, dolayısıyla terörizmin sadece şiddet kalıbı içinde düşünülmesinin doğru olmadığı ifade edilmektedir. Gerekçe olarak da, terör eylemlerinin aniden ortaya çıkmaması, önce çeşitli yasal ve meşru protesto şeklinde görünmesi, toplantılar ve gösteriler şeklinde kendisini

²⁸ M. BALCI, .a.g.m.

hissettirmesi, daha sonra yasaların sınırlarını zorlayan ve toplumun hoşgörüsünü istismar eden hafif şiddet eylemlerine dönüşmesi ve en nihayet, genelde masum insanların hayatlarını hedef alan yoğun ve yaygın sabotaj ve suikast gibi eylemler şeklini alması gösterilmektedir.²⁹

Terörün, yasal eylemleri de kullanarak geliştiği gerekçesiyle sadece şiddet kalıbı içinde değerlendirilmemesi, buradan yola çıkarak temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması, kısıtlanması, askıya alınması bağlamında toplanma ve örgütlenme özgürlüğünün önüne konulan engeller, sivil toplum ihtiyacını ve gelişimini baltalayacak gelişme olarak karşımıza çıkabilir. Özellikle, statükonun (kamu düzeninin) korunması gerekçesiyle temel hak ve hürriyetleri kısıtlayan ülkelerde, terörün teknolojik ve bilimsel gelişmelerden de yararlanarak cazip hale geldiğini görüyoruz. Bunun karşısında kamu ajanlarının da, sivil toplum örgütlenmelerinin önüne set çeken yorum ve davranışlarına tanık oluyoruz. Bir şekilde devlet şiddeti ile sivilleşmenin karşıtlığı şiddet - terör ilişkisine neden olabiliyor diyebiliriz.

Esasen 3713 Sayılı Kanun terörü ifade ederken, “cebir ve şiddet, baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle” demektedir.

Bir hakkın kötüye kullanılmış olması, o **hakkın özüne zarar verecek** yorum ve düzenlemeleri gerekli kılmaz. Bu genel geçer (evrensel) bir kuraldır. Aksi düşünce, sivil toplum örgütlenmelerini terörizme kaydırma politikalarının yeşertilmesine ve olgunlaştırılmasına hizmet etmektedir. Kurulu düzen (statüko) taraftarlarının, düzenlerini sağlama noktasındaki önemli bir argümanı, sivil toplum örgütlenmelerinin terörle beslendikleri şeklindedir. Bu oldukça yanlış ve tehlikeli bir gelişme olarak özellikle kanlı – kansız darbelerin hazırlık ve sonrası dönemlerinde kullanılan bildik bir argümandır.

TERÖRE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Önce Tanım

Gerek doktrinde, gerek kullanımda terör ve terörizmin genel geçer bir anlamı bulunmamakta, kişilere ve kurumlara göre farklılaşmaktadır. Ayrıca yine, terör ve terörizm kavramlarının “öteki”ni vurmak için oluşturulmuş ve tarihi kökeni olan kavramlar olduğunu, özellikle de kısa süren bir devlet yönetimi (Fransa’da) olgusundan hareketle bu isimleri aldığı belirtmiştik. Teröristler değişiyor, dünün teröristleri bugünün kahramanları olabiliyor. Nedeni de basit: Tutarsızlık ve tanım yoksunluğu.³⁰

“Eğer tutarlı davranmaya niyetiniz yoksa tanım da yapmazsınız. Terörizm konusunda incelediğim yirmiye yakın resmi belgenin hiçbirisinde belirgin, tutarlı bir tanıma rastlamadım. Aklımızı değil, duygularımızı harekete geçiren bol bol örnek, polemik, ithama

²⁹ Osman Metin ÖZTÜRK, a.g.m.

³⁰ İkbâl AHMED, “TERÖRİZM: Bizimki ve Onlarınki”.

rastlamak mümkün ama tek bir tanım bile yok.(...) Çünkü tanımlamak kendini de bağlayan bir tutarlılık gerektirecektir. İşte resmi söylemin terörizme yaklaşımındaki ilk özellik.”³¹

“ABD'nin resmi terörizm politikası, ABD'nin bir terörist devlet olduğunu ortaya koyuyor. Diğer ülkeler de en güçlü devletin en terörist devlet olması gerçeği karşısında, terörizmin tanımını yapamıyorlar”³²

Terörist Kim?

St. Augustine Büyük İskender'in esir aldığı bir korsanın hikâyesini anlatır. İskender, korsana,

- **Hangi cesaretle denizlerde saldırganlık yapabildin?**

Korsan,

- **Sen hangi cesaretle tüm dünyaya saldırabildin? Ben sadece çok küçük bir gemiye sahip olduğum için hırsız diye adlandırılıyorum, sense aynı şeyi çok büyük bir donanmayla yaptığın için imparator olarak adlandırılıyorsun?”³³**

“St. Augustine'in bu hikâyesi çağdaş Batılı kullanımdaki uluslararası terörizm kavramını aydınlatmakta, olağanüstü bir ikiyüzlülükle Batı'nın şiddet kullanımını örtbas etmek için terör olaylarına yönelik çifte standartlı tavrının temellerine işaret etmektedir.

“Terörizm” terimi 18. Asrın sonlarında özellikle hükümetlerin halkın kendisine itaat etmesini sağlamak için şiddete başvurusuyla ilgili olarak ortaya çıkmıştır. Fakat bu ifade bütün düşünce ve onu ifade etme sistemini elinde bulunduran devleti yönetenlerin işine gelmiyordu. Bu yüzden orijinal anlamı terk edildi ve terörizm terimi birey veya gruplar tarafından yapılan “küçük çaplı terörizm” anlamını kazandı. **Terim önce kendi uyruklarına karşı şiddete başvuran imparatorları ifade ederken, şimdi güçlülere rahatsız eden hırsızlarla sınırlandırıldı.”³⁴**

Chomsky, terörizmi, “kendimizi tüm telkinlerden kurtararak, ister imparatorların büyük çaplı, ister hırsızların küçük çaplı eylemlerinde olsun genellikle politik amaçlı olarak korkutmak veya bir şey yapmaya zorlamak için şiddet kullanma veya kullanma tehdidinde bulunma” anlamında kullanır. Chomsky, korsanın yukarıda söylenen özlü sözünün, yeni gelişen “uluslararası terörizm”in sadece bir yönünü açıkladığını belirtirken, bir yandan da terör hareketinin terör sayılması için “bizim tarafımızdan değil onların tarafından yapılmış

³¹ İkbal AHMED, a.g.m.

³² 11 Şubat 2001'de Türkiye'ye gelen CHOMSKY, Türkiye'de yayınlanıp DGM tarafından toplatılan “AMERİKAN MÜDAHALEÇİLİĞİ” adlı kitabının DGM'de yapılan yargılanmasına katıldı. Bu arada Bahçeşehir Üniversitesinde “Medya, Savaş ve Demokrasi” konulu bir konferans verdi. ABD'nin ve diğer ülkelerin terörizm tanımlarına ilişkin görüşleri sorulan Chomsky, konuya ilişkin yukarıdaki açıklamayı yapmıştır.

³³ Noam CHOMSKY, “KORSANLAR ve İMPARATORLAR”, s. 7.

³⁴ Noam CHOMSKY, a.g.e., s. 7.

olması gerekliliği” mantığını sorgular.³⁵ Nitekim Batılı devletlerin İsrail ile özdeşleşerek Ortadoğu’daki bağımsızlık hareketlerinden bazılarını (Hamas – Müslüman Kardeşler vb) terör örgütü olarak lanse etmeleri bundandır.

Terörist Kültür

Terör ve terörizm ile ilgili mufassal bilgi birikimi sunan Chomsky, terörist kültürün hakkıyla değerlendirilmesi için dışişlerinin ve basının tutumuna bakılmasını, yapılan zulmün nasıl hoşgörü ile karşılandığını, devlet terörü için nasıl bahaneler üretildiğini vurguladıktan sonra devam eder:

“Terörizm ve özellikle uluslararası terörizm kavramlarını değerlendirirken, kaynaklarımızda sıkça kullanıldığı ve örneklendiği ve özellikle ulusal ve uluslararası terörü tüm dünyaya yaydığına inandığımız için ABD ve müttefiklerini ve bunların politikalarını (savaş politikalarını) esas almaya çalıştık.

Hükümetler ve basın, örneğin, çiftliklerinde öldürülen köylülerin saldırı amacıyla silahlanmış olduklarını ileri sürmekte, kendilerini savunmak için bu yola başvurmuş olabileceklerinden bir ihtimal olarak bile söz etmemektedir. İsrail söz konusu olduğunda yorumların rengi değişmektedir. İşgalcilerin ve yerleşimcilerin savunma için silah kuşandıkları ileri sürülmekte, her seferinde haklı olduklarını kanıtlayanın bir yolu bulunmaktadır.

Kinsley,³⁶ **“davaya inanılmış olunması halinde sonuca ulaşılması için gizlenen yolların meşruiyetine de inanılmasının gerekeceğine”** işaret etmekte, bu arada binlerce sivilin canının yanmasının hoşgörü ile karşılanmasının gerekeceğini belirtmektedir. Duyarlı bir politika maliyet-kazanç analizini ihmal edemez. Analiz, ama ne analiz...

Bir yanda maliyet hanesine yazılan oluk oluk akan kan ve sefilliğin her türlü, öte yanda ise kazanç hanesine yazılacak doğması beklenen demokratik bir düzen. El Salvador ve Guatemala’da yapılan maliyet-kazanç analizinin bilançosuna bir göz atalım derseniz. Maliyet hanesinde 150.000 adet ceset, bir milyondan ziyade göçmen, açlıktan kırılan milyonlar, ırzına geçilmiş sayısız kadın ve işkence görmüş sayısız insan. Kazanç hanesinde ise liberal Amerikan kanaatine göre demokratik olarak nitelendirilen bir politik düzen.”³⁷

Yukarıdaki satırlarda ülkelerin yerlerini değiştirerek Müslüman Coğrafyayı koyabiliriz. Evet, kazanç hanesinde kurup, besleyip büyüttükleri terör örgütleri ve demokrasi taşıdıkları viran olmuş ülkeler, topraklar ve insanlar, katlettiği milyonlar...

Yakın geçmişte, yurttaşlarını ideolojik amaçları doğrultusunda şekillendirmeyi esas alan ulus/kutsal devlet anlayışına sahip siyasi rejimlerin ve bu siyasi rejimlerin hukuk sistemlerinin, ideolojik yapılanmayı koruyacak tedbirlerin alınmasında faşizmi esas alan

³⁵ Noam CHOMSKY, *a.g.e.*”, s. 8.

³⁶ Liberal bir güvercin olarak vasıflandırılan ve New Republic’in editörü olan yazar.

³⁷ Noam CHOMSKY, *“TERÖRİZM KÜLTÜRÜ, A.B.D. Terörü”*, s. 86.

yöntemleri kullandığına tüm dünya şahit olmuştur. Anayasalarda ve ceza kanunlarında, kutsal devlete yönelik her türlü eleştirinin dahi terör eylemlerini aratacak bir savaş mantığı ile nasıl bertaraf edilmek istendiği de hafızalara geçmek bir yana, hala önümüzde, anayasalarımızda, ceza kanunlarımızda boy göstermektedir. Nitekim Yargıtay'ımız, bu güne kadarki kabulün aksine Sivas Olayları Davası'nda 'Anayasayı tebdil, tağyir ve ilga' suçunda idam hükmünü verirken, "örgütün silahlı olması gerekmediğini, 'devlet kuvvetlerinin şekillenışı aleyhine' eylemlerin yeterli" olduğunu, iktidarın hukuken şekillenmesi/biçimlenmesi sonucu ortaya çıkan siyasi statülerin devletin Anayasal düzeni kapsamına dâhil olduğunu içtihat etmiştir.³⁸

Kutsal devleti korumanın yöntemlerini, karşı atak olarak adlandırılan terör yöntemlerinden ayıran kriterin sadece "**meşruiyet**" olduğunu, bir başka ifadeyle **meşruiyeti kendinden menkul** siyasi ve hukuk sistemlerinin bu meşruiyeti kullanarak uygulamalarını terör eylemlerinden soyutlamaya çalıştığını da tespit etmekteyiz. Bu meşruiyetin getirdiği uygulamanın bir başka sonucu da, devletin kendi ajanlarına ötekini vurmak için kazandırdığı terörist kültürdür.

"Türkiye'ye Komünizm gelecekse onu da biz getiririz" veya bir yeni versiyonla, "insan hakları gelecekse onu da biz getiririz, bunun için sivil toplumun mücadelesi gereksizdir, aksi halde sivil toplum terörize edilerek mevcut statüko korunabilir" anlayışı, terörist bir kültür olmaktan öteye gitmemektedir. Bunun sonucu olarak denilebilir ki, terörist kültürün bir sonucu, devlet terörünü beslemektir. Bu bir kısır döngü halinde yürür ve **devlet terörü terörizmi, terörizm de devleti besler** durur.

İkbal Ahmed, beş tür terörizmden bahsetmektedir. Devlet terörizmi, dini terörizm, mafya terörizmi, müstakil grupların siyasi terörizmi ve patolojik vakıalar. Bunlar içinde en çok devlet terörizmine dikkat çeker:

"Ne ilginçtir ki saydığım bu beş gruptan daima tek bir tanesinin üzerinde yoğunlaşılır, insan hayatına ve malına en az zararı olanın üzerinde. Sesini duyurmak isteyenlerin siyasi terörünün üzerinde... Oysaki bedeli en ağır olan devlet terörüdür."³⁹

Çifte Standart

"İmparator ve taraftarlarının standartları, birbirine bağlı olan iki nedenle eşsizdir. Birincisi, onların terör eylemleri terör tanımından hariç tutulur. İkincisi, kendilerine yönelik terörist eylemler olağanüstü bir ciddiyetle ele alınır ve daha sonra göreceğimiz gibi şiddete başvuruyu gerekli kılan, çok daha şiddetli ve ciddi terörist eylemlere girişmek için "gelecekteki saldırılara karşı kendini savunmak, saldırıları önlemek için hareket etmek" olarak algılanırken diğerlerinin böyle bir makule ve "önleyici" eylemlere kalkışma hakkı yoktur."⁴⁰

³⁸ Yargıtay'ın Karar Gerekçesi için Bkz: *Sivas Olayları Davasında Karar ve Gerekçe Değerlendirmesi*, UMRAN Dergisi, Şubat 1998. <http://www.muhammedbalci.com/yayinlar/makaleler/82.pdf>

³⁹ İKbal AHMED, a.g.m.

⁴⁰ Noam CHOMSKY, "*KORSANLAR ve İMPARATORLAR*", s. 9.

Yukarıdaki ifadeler, özellikle 11 Eylül 2001’de ABD’ye yönelik eylem sonrasında ABD’nin bizzat terör eylemlerine girişmesinin, aynı zamanda desteklediği bir takım örgütlerin eylemlerinin terör eylemi sayılmamasının nedenini açıklamaktadır. Yakın tarihte ve hepimizin hafızalarında halen de canlı bir şekilde yer tutan kontra eylemlerinin, suikastların, saldırı ve ihtilallerin izahı da bu sözlerde saklıdır.

Eylemlerle ilgili yanından başka, kişilerle ilgili çifte standardın da örnekleri hayli çoktur. “Benim teröristim” nitelemesiyle ifade edilebilecek bu çifte standardın çarpıcı ve herkesin bildiği örneği Yaser Arafat’a biçilen konumdur. Bir dönem El Fetih örgütünün terör örgütü ve başındakinin de terörist olduğu vurgulanırken; Ortadoğu’da bir özerk Filistin yapılanmasına ihtiyaç duyulduğunda barışçıl lider, İsrail’in yayılma hedefleri için gerekli olduğunda da yeniden terörist listesine alınma konumu, çifte standart için çarpıcı bir örnektir.

Bir başka canlı örnek de, Usame Bin Ladin’in dün Afganistan Direnişi’nde özgürlük savaşçısı, daha sonra ABD operasyonlarında terörist olarak vasıflandırılması olgusudur. Kanımızca bu çifte standartlar, İrlanda özgürlük savaşçısı ve aynı zamanda ilk terörist olarak da vasıflanan Michael COLLİNS’e yönelik nitelemeden mülhemdir. Hem terörist olarak nitelenip, hem de barış masasında karşı karşıya oturulabilen canlı bir özgürlük savaşçısı ve aynı zamanda katledilmesi gereken bir terörist örneği.

Aynı şekilde Türkiye’nin güneyinde Türkiye’ye düşman ve uluslar arası küresel emperyalizmin maşası PYD terör örgütünün, Türkiye’nin stratejik dostu(!) ABD nazarında terör örgütü olarak kabul edilmemesi de çifte standarda güncel bir örnektir.⁴¹ ABD’nin 22 Mart 1999’dan bu yana koynunda beslediği Fethullah Gülen ve hareketini(FETÖ) de bu kategoride değerlendirmek gerekecektir.

Asil Yalanlar

Bugün Faşizm’in fikir babası olarak bilinen Carl Schmitt’ten etkilenen Leo Strauss’un müritlerinden (Straussians) oluşan bir ekip Amerika’yı yönetiyor. Bu ekip, Abu Ghraib, Guantanamo gibi insanlığa karşı uygulamalarıyla, ya bizdensin – ya bize karşısın veya 28 Şubat’la özdeşleşen **ya sev – ya terk et** şeklindeki ayrımcılıklarıyla, eşitlik ve çok kültürlülüğe karşı nefret söylemleriyle Amerika’yı olduğu kadar dünyayı da felakete sürüklüyor.⁴²

Dünyada şiddeti ve terörü, bunlarla bütünleşen (yoksullukla mücadele, demokrasi vb. başlıkları altında) yoksullaştırmayı halklara medya gücüyle şirin gösteren bu neocon ekip, bir yandan Hıristiyan kıyametçileri destekleyerek, olağanüstü hal ilanı, panik ve sürekli savaş

⁴¹ Suriye’de 6 yıl boyunca DAEŞ’e karşı ‘miş’ gibi mücadele eden Koalisyon Güçleri’nin yapamadığını Türkiye 3 gün içinde yapmış, Fırat Kalkanı Operasyonu ile 845 Km alanı DAEŞ ve PYD’den temizlemeyi başarmıştır.

⁴² Mücahit BİLİCİ, "Terör ile Savaş": Amerika’da Yeni-Muhafazakâr Düşüncenin Entelektüel Kaynakları Üzerine"- "Fight against Terror": On the Intellectual Sources of the Neo-Conservative Thought in America Mücahit BİLİCİ

tercihlerini pompalamakta, diğerk yandan –hakikatin tehlikeli olduğuna inandığından– halkların eline gerçekler yerine **asil yalanları** tutuşturarak avutmaktadır.

Çağdaş Terörün Kaynağı

Chomsky, çağdaş terörün kaynağı olarak ABD yönetimini, özellikle de Reagan dönemini işaret etmektedir:

“Uluslararası terörizm (kelimenin özel Batılı anlamıyla) 1981’de Reagan Hükümeti kurulur kurulmaz hükümetin ilgi odağı haline gelmiştir. Bunun sebeplerini doktriner sistemde açıklanamaz olsa –ki hala bu durum devam ediyor– bile farketmek güç değildir.

Reagan Hükümeti birbirine bağlı ve oldukça başarılı olan üç politikaya hasredildi:

1. Yoksullardan zenginlere kaynak transferi,
2. Geleneksel olarak Pentagon yoluyla ekonomiye etki eden devlet sektöründe muazzam bir artış.
3. ABD’nin müdahalesi ve uluslararası terörizmin (kelimenin gerçek anlamıyla uluslararası terörizm) artışı.

Bu şartlarda “uluslararası terörizm” 1980’lerde “dış politikanın özü” olarak insan haklarının yerine geçti. Zaten insan hakları da 1960’lı “Vietnam sendromu” yıllarında düşünsel ve moral iklimdeki önemli gelişmeyi tersine çevirmek ve nüfusun büyük bölümünün örgütlenerek politik eylemlere kalkışıp karar alma mekanizmasını etkileme tehdidi anlamındaki “demokrasi krizi”nin üstesinden gelmek için başlattığı kampanyalarının bir sonucu olarak bu yüksek konuma çıkarılmıştı.”⁴³

Chomsky’nin “Şeytan İmparatorluğu” olarak adlandırdığı ABD’nin uluslararası terörizm tehdidi, müttefiklerinde “düzen ve istikrarı sağlamak” için oldukça rantabl kullanılmıştır. Karşıt bir söylem olarak da neoconların Sovyetler için “şer imparatorluğu” dediklerini biliyoruz.⁴⁴

Özellikle müttefik devletlerin anayasalarındaki kamu düzeni, kamusal alan, milli güvenlik, ülkenin bölünmez bütünlüğü gibi kavramlar ve bu kavramlar uğruna verilen savaş, insan hakları yerine ulusal ve uluslararası terörizmi ikame etmiştir. Bu gün bu politikaların yansımalarının da ötesinde, (Komünizmle Mücadele, Kürt Sorunu, İrtica İle Mücadele, 28 Şubat v.s.) somut sonuçlarını gözlemlemekteyiz.⁴⁵

⁴³ Noam CHOMSKY, a.g.e., s. 14.

⁴⁴ Mücahit BİLİCİ, a.g.m.

⁴⁵ Gerçekten de, Türkiye’deki iç politika ve milli güvenlik politikaları, uluslararası politik güçlerin, özellikle de ABD’nin 3. Dünya ülkelerine uyguladığı politikalarla dikkat çekici bir benzerlik arz etmektedir. Kürt Sorunu ve İrtica konusunun bu gözle bir kere daha değerlendirilmesi gereklidir.

İnsan hakları yerine uluslararası terörizmi ikame eden ABD’de uzmanlar yoğun bir şekilde ve özellikle 11 Eylül saldırısı ile ilgili olarak **“bizden neden nefret ediyorlar?”** sorusuna cevap aramaktadırlar. Bulunan cevaplar içinde çarpıcı olanlardan birinin, ABD’nin **“küreselleşme politikası”** ve bu politikanın doğurduğu **fundamentalizm** olduğu görülmektedir. Cevap arayanlardan Amerikalı Fareed Zakaria, ABD karşıtı nefretin kaynaklarından biri olarak **“küreselleşme”**’yi görürken, alternatifinin de **“fundamentalizm”** olduğunu belirlemektedir:

“Küreselleşmenin beraberinde getirdiği yenilikler ve geleneksel yapıdan tevarüs edilen eski dünya algısı arasında yaşanan gerilim, özellikle genç insanları uyumsuz toplumsal tipler haline sokmaktadır. Yeni ve eski dünya arasında uyum sağlayamayan gençler ulaşılması imkânsız görülen bir modernlik karşısında yeni ve daha ulaşılabilir alternatifler aramaktadırlar. Fundamentalizm söz konusu uyumsuz insanları her yerde aramakta ve fundamentalizm küreselleşmektedir.”⁴⁶

Konunun Türkiye açısından görünümü de benzerdir. Küreselleşme karşısında fundamentalizm, Batılı devletlerdeki gibi uluslararası örneklerine ve boyutlarına ulaşmamış bulunuyor. Özellikle Suriye ve Irak’ta yapılanan DAESH tipik örnektir. Bir başka ifade ile insan hakları ve küreselleşme ilişkisinin uluslararası boyutuyla Türkiye boyutu arasında tam bir benzerlik vardır. Özellikle 28 Şubat süreci, üç çeyrek asırdır yaşanan süreçte olduğu gibi, uluslararası politikaların simetrik görüntüsünü vermiştir. Bu simetrik görüntüde, insan haklarının, küreselleştirmeciler eliyle uluslararası politikada demokrasilere feda edilerek, bir nevi **“boş arazide sahibini beklemeye koyulan sahipsiz kundak”**⁴⁷ haline dönüştürülmesi ile uluslararası küreselleşme politikalarından da etkilenen yerel yöneticilerin kurulu düzenlerini/statükolarını “kamu düzeni” veya “kamusal alan” adı altında korumaya alma çabalarının 28 Şubat ikliminde çakışır vaziyet alarak eşgüdümlü ve eşzamanlı olarak Türkiye’de de uygulamaya konulduğu çok açıktır.

Pek dikkat çekicidir ki, Türkiye’de, ulusal ve uluslararası politikaların çakışması sonucu oluşan yolsuzluk, hırsızlık ve sonucunda meydana gelen ağır ekonomik kriz, ulusal politikaların gözden geçirilmesini gerekli kılmış ve MGK, politikanın devam etmesi halinde pek yakın gelecekte “sosyal patlama” olasılığına dikkat çekmiştir. Tüm bu gelişmeler çağdaş terörün kaynağının sadece terör örgütlerine hasredilmesinin doğru olmadığını, uluslararası terörizmin kaynağını ararken, dünyaya şekil vermeye çalışan ulusal (Susurluk örneği) ve uluslararası (ABD) güçlerin göz ardı edilmemesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Savaş ve terör ilişkisi 2001 yılında bir Tebliğ sunumu olarak gündemimize geldiğinde ulusal planda 28 Şubat, uluslar arası planda ise 11 Eylül sonrası devlet terörünü

⁴⁶ Fareed ZAKARIA, “Bizden Neden Nefret Ediyorlar”, 15 Ekim 2001 tarihli Newsweek Dergisinden Aktaran Fahrettin ALTUN, “11 Eylül Literatürü ve ‘Bizden Neden Nefret Ediyorlar’ Sorusunun Cevabı Üzerine” Tezkire Düşünce, Siyaset, Sosyal Bilim Dergisi, Sayı: 25, s.32-51

⁴⁷ Deyim, Şair Ahmet MERCAN’a aittir.

inceleme/anlatma geleneğini sürdürmüştük. Şimdi ise 2016'nın Eylül'ünde, uluslar arası terörle ulusal terörün birbirini besleyip büyüttüğü, yerel anlamda basiretsizliklerle ihanetin iç içe geçtiği bir olguyu yaşamaktayız. Açıkta dini, batında ise dünyaya hükmetme iradesiyle uluslar arası faaliyet gösteren Fethullahçı Terör Örgütü(FETÖ), uluslar arası terörizm(ABD)in karıştırması, yerel yöneticilerimizin basiretsizliği ve halkımızın sözümona kanaat önderlerinin cahilliğinin bir araya gelmesiyle şiddet ve terörün fenomeni haline gelmiştir. Mümkündür ki, dünya bundan böyle bir yenisi ortaya çıkana kadar DAESH'le birlikte FETÖ'yü konuşacaktır. Nitekim her ikisi de ABD'nin 'uluslar arası terör' stratejisi ile anılacaktır.

Halkla İlişkiler

“Öğrendiklerimizi kim saptırıyor?” Sorusuna verilecek yanıtı, eğitim araçlarına bakarak çıkarabiliriz. Eğitimcilere sormaya gerek yoktur. Eğitimcilerimiz de bizim gibi, aynı yöntemle ve aynı bilgilerle “imal edilmişlerdir.”⁴⁸

Kuveyt savaşı esnasında bir Kuveyt hastanesini basan Iraklı askerler, erken doğmuş Kuveyt'li bebekleri kuvözlerinden fırlatıp atmış, ihtiyaçları olduğu gerekçesiyle kuvözlere el koymuşlardır. Bu hikâyede kamuoyunu ikna etmek için eksik olan tanık da bir süre sonra yaratılır. Neyyire adlı kız bütün dünyanın yüreğine işleyen açıklamalarda bulunur. Savaş binlerce ölüyle sona erip “zafer”e ulaşıldığında Neyyire'nin, Kuveyt ABD Büyük Elçisinin kızı olduğu gerçeğinin artık hiçbir önemi kalmamıştır.⁴⁹

Kendi süfli amaçları uğruna, medya gücünü kullanarak, Iraklı askerlerin bu kadar vahşi bir eylemi yapabileceklerine kitleleri inandırmak için halkla ilişkiler önem kazanmaktadır. Halkla ilişkilerin önemine işaret eden örnek bir açıklama aşağıda alıntılanmıştır:

Amerika Dışişleri Bakanlığı eski Halkla İlişkiler uzmanı Melton Davis:

“Halkla ilişkiler, ülkemizde yönetimin istediği sonuçları elde etmesinde üzerine düşeni yapmıştır, yapmaya da devam edecektir. Bu yolda harcanan paraların karşılığını fazlasıyla vermiştir. Halkın sağda toplanmasını, içtimai ve iktisadi değişikliklere karşı cephe almasını, emeği geri plana itmesini sağlamıştır.”⁵⁰

Siyasetin önünün tıkanması, ülkede partiler mezarlığı oluşturulması, sonrasında da statükoya aykırı düşünce ve oluşumların kimi değişmez ilkeler uğruna katline cevaz verilmesi, hep halkla ilişkilerde özellikle medyanın yönlendirmesiyle başarılabilen bir süreçtir. Halk kitlelerinin statükonun arzuladığı şekilde yönlendirilememesi durumunda yarınlarının karanlık olacağını varsayanların ortak hareket noktası, halkla ilişkileri düzene koyacak kimi tedbirleri almak olmaktadır. Sonuçta, bu faaliyet karşılığında ödenen bedellerin yolsuzluklar şeklinde tezahürünün faturası da yine halka çıkarılmakta, halkla ilişkilerde

⁴⁸ E.A. RUTER, *DÜZENE UYGUN KAFALAR NASIL YETİŞTİRİLİR*, S. 54.

⁴⁹ Bkz: www.savaskarsitlari.org

⁵⁰ Alex Carey'den aktaran Noam CHOMSKY, “*TERÖRİZM KÜLTÜRÜ, ABD Terörü*”, s. 44.

başarısız olduğu dönemlerde terörün beslenmesi için gerekli zeminin oluşması sağlanmaktadır. Bu kısır döngünün hem devamının engellenmesi, hem de terörü beslememesinin yolu halk kitlelerinin yönetime katılımının önünü açmak olduğu kesindir.

Beyin yıkama

İhtimaller bilgilerle öğrenilir. Bizim hangi bilgilerle yapılacağına karar verenler, hangi ihtimalleri öğreneceğimize de karar verirler. Böylece neleri kendi çıkarımıza sanacağına da karar verirler.⁵¹

Terörün çarpıtılarak sadece zayıflara izafe edildiği, hâkim güç terörünün göz ardı edilerek kimi çelimsiz siyasi grupların terörist guruplar şeklinde tanımlandığı ülkelerde, demokrasiyi savunma, özgürlükleri koruma hususunda dile getirilen vaatlerin, verilen sözlerin gerçekleşeceğine inanılması herkesten istenmektedir. Bu inandırıcılık içinde tarihteki örneklerine ve rasyonelliğe yer yoktur. Bunların yerine, soyut ve değişmez/değiştirilemez ilkeler ön plana çıkmaktadır. Şimdi de tıpatıp benzer bir duruma göz atalım:

“Doktriner gerçeklere olan bu bağlılık ve her gün defalarca tekrarlanması neticesinde arzulanan hedefe varılmış, devlet doktrini kutsiyet kazanmıştır. Bu doktrinleri dillerinden düşürmeyenler sonunda söylediklerine kendileri de inanır olmuşlar, haklarında soru sorma yeteneklerini bütünüyle kaybetmişlerdir. Tartışma ortamının yok edilmesi bireylerin kendilerine sunulan fikirleri inanç mertebesinde benimsemelerine, düşün dünyalarını bu fikirlerin üzerine inşa etmelerine sebebiyet vermiştir.

Seçkinlerin temel öğeler üzerinde mutabakatı sağlandıktan sonra politik ve enformasyon sistemlerinin kontrolü **özel güçle iç içe bulunan devletin** emin ellerine teslim edilmiştir. Alternatif düşüncelere yaşama hakkı tanınmamış, geniş halk kitlelerine ulaşmasına fırsat verilmemiştir. Bir yanlışlık neticesi bir aykırı fikir filiz verir gibi olduyorsa, sempatizanları hemen ispata davet edilmiştir.

Oysa doktriner gerçekleri benimsemiş bulunanların bu tür mecburiyetleri mevcut değildir. Sistem, bağımsız düşünceleri sınırlı bir ortam içinde tutma ve gelişmesini kontrol altında bulundurma işini başarıyla ifa etmektedir. Zararlı fikirlerin halkı zehirlemesine fırsat verilmemekte, bu tür fikirler entellerin oyuncağı olmanın ötesine geçememektedir.”⁵²

Sistem eleştirisiyle farklı ideolojilerin yeşermesine yol açmamak için yapılan bu tür beyin yıkama faaliyeti ile esasen, muhalefet oluşmasının veya muhtemel bir statüko kaymasının önüne geçmekle birlikte; beyni yıkanamayanlar tarafından gerçekleştirilen ve kendisini içinden vuran bir terör olgusuyla karşılaşılması sağlanmış olmaktadır.⁵³

⁵¹ E.A. RUTER, *a.g.e.*, s. 48.

⁵² Noam CHOMSKY, “*TERÖRİZM KÜLTÜRÜ, ABD Terörü*”, s. 133.

⁵³ “Zenginler ve iktidar sahipleri her zaman, fakir ve sömürülenlere devletlerin adil olduğunu söylemişlerdir. Devletin tarihi boyunca ezilenler, bir önceki toplumun ezilenleri üzerinde açıkça konuşabilmişlerdir. Kendi toplumlarının eleştirisi ise

Düzene Sadık Olmak / Sadık Kılınmak

*Beynini kendi yapmadı diye spikerin tepesine binmek anlamsızdır. O çıkarlarını bilmiyor; Belki de Kraliçeye nöbetçi askerden daha yakın olduğunu düşünüyor.*⁵⁴

“Hâkim doktrine sadık olmak, cari düzenin ipine sarılmak bireye bir takım avantajlar sağlar. Mevcut güç sistemine kolayca dâhil olur, imtiyazlılar sınıfına doğru giden yol üzerindeki yerini alıverir, üstelik düşümenin, olur olmaz işleri kurcalamanın zahmetinden de kurtulmuş olur. **Düzenle düz** olursanız gerçekler sizi artık tedirgin etmez olur. Rasyonel argümanlar önemini yitirir. Herkesten alkış alan bir tören alayı içerisindeki mümtaz yerinizi alırsınız.

Oysa düzene karşı gelirsiniz, son derece güçlü deliller ve argümanlarla ortaya çıkmanız gerekir. Tecrit edilirsiniz. Kaynaklarınız kurutulur. Özgür beyinlerden yansıyanlar hariçten okunan gazeller gibi ses verirler. Dışlanılırlar, yanlış yorumlanılırlar. Söyledikleri sıradan şeyler değildirler, alışılmışı ters düşmektedirler. (...)

Gücün hizmetinde olan deliller ve argümanlar yapaydır, gerçekleri yansıtıyor olmak gibi bir mecburiyetleri yoktur. Nikaragua örneğinde “Sandinista yanlısı” olmak, güvenilir olmamak–objektif olmamak için yeterli bir sebeptir. Anti-Sandinista olanlar ise ABD’nin standartlarına uyan, makbul, güvenilir kimselerdir, objektiftirler ve sonuç itibarıyla itibar görmeye layıktırlar.”⁵⁵

Düzene sadık olmak veya sadık kılınmak için kurulu düzenlerin bazı faaliyetleri bulunmaktadır. Bu faaliyetlerde kamu kesiminde yer alan üst bürokrasinin düzene sadık kılınması ve onların da diğer insanları sadık hale getirmesi temel amaçtır. Bu çerçevede özellikle üst bürokrasinin eğitimi için Millî Güvenlik Akademisi kurulmuştur. Bu Akademiye üst bürokrasiye ve özel kuruluşların üst düzey yöneticilerine ülkenin millî güvenliğini ilgilendiren (statükonun gerektirdiği) bilgiler verilir ve bu bilgiler ışığında icraatları talep edilir. Öyle ki 28 Şubat’tan sonra bu gereklilik daha da önem kazanmış ve 5 aylık bir eğitim programından yeteri kadar bürokratın–yararlandırılamayacağı anlaşılacak Ekim 1997 MGK toplantısında **Kamu Diplomasisi Kursu** adıyla bir nevi hızlandırılmış eğitim programları düzenlenmiştir. Bu programlara kamu personelinin yanında bazı basın mensupları ile özel ticari şirket yöneticileri de katılıyordu.

Eğitilen elemanlar, görev yaptıkları mevkilerde, Millî Güvenlik Kurulunun istekleri doğrultusunda çalışmalar yapmak ve Millî Güvenlik Kurulu’na bağlı Hukuk Müşavirliği ve Ana Hizmet Birimleri gibi kuruluşlara bilgi ve belge vermek, politikalarını desteklemek,

her zaman (çoğunlukla ölümle) cezalandırılmıştır. Topluma yapılan eleştiri ister istemez yöneticilere yönelen eleştiridir. Yöneticiler, beyinleri de yönetmeselerdi, yönetici olamazlardı. (...) Gördüğümüz eğitimin sonucu olan bu sorunun tartışılmasında düşünülen çaresizlikten, yasaların sonuçlarını, eğitimin sonuçlarını, kitle haberleşme araçlarının ilettiği bilgilerin sonuçlarını incelemekle kurtulabiliriz. Resmi belgeleri anlamamız gerekmez, bunların neyi etkilediğini öğrenmemiz yeterlidir, böylece neyi etkilemeye zorunlu olduklarını anlarız. Şu büyük sözün anlamı budur: *Bir şeyi meyvesinden tanıyacaksın.*” Bkz : E.A. RUTER, a.g.e., s. 34-36.

⁵⁴ E.A.RAUTER, a.g.e., s. 44.

⁵⁵ Noam CHOMSKY, a.g.e., s. 31.

kendi uzmanlık alanlarına giren konularda yardımcı olmakla görevlidirler. Akademide ve Kurslarda verilen eğitimin yanı sıra gerçekleştirilen yakınlık, bu görevin yerine getirilmesinde en büyük etkindir. Bu kanaate varmak için 28 Şubat'tan bu tarafa yaşanan gelişmelere bakmak kâfidir.⁵⁶ Milli Güvenlik Akademisinin kaldırılması için 2016 yılı Ocak ayı beklenmiş, askerlerin sivilleri eğitmesi komedisine son verilmiştir.⁵⁷

Türkiye siyasetçisi ve bürokrati ve aydını için Aliya İzzetbegoviç bir sembol, bir öncü, bir önderdir. Ancak ne hikmetse Aliya'nın kahramanlıkları, siyaset adamlığı konuşulur da, Aliya'yı Aliya yapan ve Aliya ve Arkadaşları olarak tarihe geçiren düşünceleri paylaşılmaz, adeta karartma yapılarak unutturulur. Aliya ve benzeri aydınların itizal düşünceleri genç insanlara, araştırmacılara, toplum bilimcilere açılmış olsaydı, belki de çaresizlik kıskacındaki gençliği Gezi Eylemleri vb. aşırılıklarla iştilal eder göremeyecektik. Zira gençliğin itizal düşünceleri, yönetenlerin Tebaa zihniyetini pompalamasına, ulusal ve uluslar arası sisteme entegre olmasına engel olacak, bağımsızlık düşüncesi insanlık onuruna imkân tanıyacaktı. İtirazı olanlara söyleyebileceğimiz söz: “Denemediniz ki, imkân tanımadınız ki” olacaktır.

Şu sözlerden sonra Aliya'nın bir terörist olduğunu, şiddet ve terörü övdüğünü kim iddia edebilir?

“İnsanlar var ki, güçlü iktidarlara hayrandırlar; disiplini ve ordularda görülen, amiri ve memuru belli olan düzeni severler. Yeni kurulan şehir semtleri, sıraları dosdoğru ve cepheleleri hep aynı olan evleriyle onların zevklerine uygundur. Müzik bandoları, formaları, gösterileri, resmi geçitleri ve bunlar gibi hayatı ‘güzelleştiren’ ve kolaylaştıran şeyleri beğenirler. Bilhassa her şey ‘kanuna uygun’ olsun isterler. Bunlar tebaa zihniyetli insanlardır ve tabii olmayı; emniyeti, intizamı, teşkilatı, amirlerince methedilmeyi, onların gözüne girmeyi severler. Onlar şerefli, sakın, sadık ve hatta dürüst vatandaşlardır. Tebaa iktidarı, iktidar da tebaayı sever. Onlar beraberdir, bir bütünün parçaları gibi. Otorite yoksa bile tebaa onu icad eder.”

“Öbür tarafta mutsuz, lanetlenmiş veya lanetli ve daima gayri memnun bir insan grubu vardır. Bunlar hep yeni bir şey isterler; ekmek yerine daha ziyade hürriyetten, intizam ve barış yerine daha ziyade insanın şahsiyetinden bahsederler. Geçimlerini hükümdara borçlu olduklarını kabul etmeyip; bilakis, hükümdarı da kendilerinin beslediklerini iddia ederler. Bu daimi itizalciler umumiyetle iktidar sevmeyiz, iktidar da onları sevmeyiz.”⁵⁸

⁵⁶ Geniş Bilgi için Bkz: M. BALCI, *MGK ve DEMOKRASİ, Hukuk – Ordu – Siyaset*, s. 110.

⁵⁷ Kamu kurum ve kuruluşlarında ve gerektiğinde özel sektörde üst kademelerde görevli ya da görev almaya aday yöneticilere milli güvenlik konularında eğitim verilen, Harp Akademileri bünyesindeki “Milli Güvenlik Akademisi” Ocak 2016’da kapatıldı.

⁵⁸ Aliya İZZETBEGOVİÇ; *DOĞU VE BATI ARASINDA İSLÂM*, s.196

Savaş mı Terör mü?

ABD Başkanı Bush'un, 11 Eylül saldırısının hemen ardından yaptığı açıklamada, bu saldırının **“kendilerine yönelik bir savaş”** olduğunu ifade etti. Terör olgusu ise daha sonra cılız bir şekilde gündeme getirilmiştir. Hatta daha da ileri giderek, güya terörizme karşı savaşı da **“Haçlı Seferleri”** olarak niteledi ve ilan etti.

“Dahası Bush, ‘bizden yana değilseniz, düşmanımızsınız’ yaklaşımıyla dünya politikasını Carl Schmitt’in görüşlerini ispatlarcasına bir dost-düşman ayırımı zeminine oturttu. Politikanın ontolojisine vücut veren bu ayırım aslında ABD siyaseti için öteden beri yönlendirici bir stratejik araçtı fakat 1990’larda Sovyetler’in dağılması sonucu iki kutuplu dünya politikasının son bulmasıyla kendi dünya hâkimiyetini sağlamak üzere **‘yeni düşmanlara’** ihtiyaç hâsıl oldu ki ABD 11 Eylül’de bu fırsatı kullandı. ABD, İsrail’in tarihsel gönüllü desteğine ilâveten Avrupa ülkelerini de yanına alarak, **“teröre karşı savaş”** politikasını tamamen **‘İslâmî fundamentalizme’** yönelterek global çapta bir “İslamofobi”yi yaydı ve son tahlilde Huntington’u haklı çıkararak bir ‘medeniyetler çatışması’nın zeminini döşedi.”⁵⁹

ABD’nin, saldırıyı, savaş ve terör olarak iki farklı şekilde nitelemesinin nedenini araştırırken, savaş ve terörü meşrulaştıranların tanımlamalarını hatırlamak gerekmektedir.

Savaşı, “tanımlanmış ve önceden kararlaştırılmış, karşılığı da kime yönelmişse bizzat onun tarafından karşı topluma veya devlete karşı verilen silahlı mücadele türü” olarak tanımlayan anlayışta savaş, tüm insanlığa karşı değil, bir toplum veya devlete karşı verilen silahlı mücadele olarak belirmektedir.

Aynı anlayışa göre terör, “insanlığa karşı işlenmiş şiddet” olarak tanımlandığında bu bir insanlık suçu olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla teröre karşı verilecek mücadele, tüm insanlık olarak ve insanlık adına olabilir. İnsanlık adına ve tüm insanlar olarak verilecek karşılık, olgunun bir gereği olarak insanların oluşturduğu ve hepsini temsil edebilecek kurumlar aracılığı ile olabilecektir. Yani karşılığı kurumsaldır. Son yıllarda, teröre, özellikle uluslararası teröre karşı verilecek karşılık ve caydırmaya yönelik cezalar için devletler, kurumsal bir çözüme doğru gitmektedirler. Düşünülen çözüm, insanlığa karşı işlenen suçlarda, tek tek devletlerin başaramayacağı yargı ve adalet sürecini, onların adına yapabilecek kurumların oluşturulmasıdır.

İşte bu kurumsal gelişme, insanlığa karşı suç işleyen herkesi, tabii ki aynı zamanda her kurumu ve devleti yargı önüne çıkaracak bir mekanizmadır. Ancak ABD ve onun gibi dünyaya istediği nizamı vermek isteyen bir kaç devlet bu mekanizmadan kaçmaktadır. Her türlü terörü önlemek ve gerektiğinde cezalandırmak için kurulacak bir mekanizmaya yakalanmamak için en kestirme yol, bu mekanizmaya dâhil olmamak, ondan kaçmak ve onu engellemek olacaktır. Bunun içindir ki ABD, kendisine karşı girişilen eylemi terör olarak değil, savaş olarak

⁵⁹ Ali Yaşar SARIBAY, Uludağ Ün. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, “Medeniyetler Çatışması 11 Eylül”
<http://www.karar.com/gorusler/prof-dr-ali-yasar-saribay-vazdi-medeniyetler-catismasinin-simgesi-11-eylul-245275#>

nitelemekte, savaş mantığı içinde, hatta savaş kurallarını da aşan bir mantıkla (esirlere kötü muamele gibi), cezasını da kendisi vermek istemektedir. Afganistan’da yakalanan ve bir adaya (Guantanamo) hapsedilenlere de “esir” denilmektedir.⁶⁰

İşte bu çifte standart, ABD karşıtlarını insanlığa karşı işlenen (terör) suçlar kapsamında çıkardığından, ileride kendisinin de insanlığa karşı işlediği suçlarda uluslararası bir mahkemede terörist olarak yargılanmasını önlemeye yöneliktir. Bir başka ifadeyle ABD, kendi geleceğinde bu tür suçları işleme hakkını elinde tutmak istiyor. ⁶¹ Bunun içindir ki, – detaylarını bu çalışmanın sonuç bölümünde aktardığımız– “Uluslararası Suçlar Mahkemesi” oluşmasını engellemek için elinden geleni ardına koymuyor.

SAVAŞ

Clausewitz, Batı’nın en önemli savaş teorisyenlerinden biri. 1970’li yıllarda elimizden düşürmediğimiz kitabı SAVAŞ ÜZERİNE’de, savaşı bir düelloya benzetir. Bir farkla ki ona göre savaş, düellonun büyük çaplısı, ya da güreşçinin yakın hasmını alt etmesi, yıkması, böylece tüm direnişini yok etmesinde olduğu gibi safhaları olan bir mücadele türü.

“Demek oluyor ki savaş, hasmı, irademize boyun eğmeye zorlayan bir şiddet hareketidir”⁶²
der ve devam eder:

“**Şiddet, şiddeti göğüslemek** için, bilim ve sanatların buluşları ile silahlanır. Gerçi kaydedilmeye değmez bazı ufak tefek sınırlamaları devletler hukuku yasaları adı altında kabul eder ama bunlar uygulamada savaşın gücünü zayıflatmaz. **Şiddet**, yani fizik kuvvet (çünkü Devlet ve Kanun kavramlarının dışında manevi kuvvet diye bir şey yoktur), böylece **savaşın aracı** olmaktadır;(*) **ereği** ise düşmana irademizi zorla kabul ettirmektir. Bu ereği tam bir güven içinde gerçekleştirebilmek için, **düşmanı silahtan arındırmak** gerekir ve işte bu silahsızlandırma, tanımlama gereği, savaş operasyonlarının gerçek anlamda **ilk amacıdır**. Bu amaç son ereğin yerini almakta, onu bir bakıma, savaşın kendisine ait bir şey değilmişçesine, bir kenara itmektir.”⁶³

⁶⁰ “ABD yönetiminin, Guantánamo’da tutulan esirlerin hiç bir hukukî statülerinin olmadığını açıklaması hatırlatılmalıdır. Bu esirler savaş karşıtı olarak kabul edilmemektedirler, aksi takdirde onlara savaş esiri statüsü tanınmak zorundaydı. Ama ABD onları suç sanıkları olarak da görmek istememektedir. Çünkü aksi takdirde esirlerin ABD’nin olağan mahkemeleri önüne çıkarmaları gerekiyordu. Bu esirler halen herhangi bir hukukun kendileri için geçerli olmadığı bir şekilde tutuklu tutulmaktadır.” “*Teröre Karşı Savaşın Hukuksal Temeli Yoktur*” Frankfurter Allgemeine Zeitung (FAZ) gazetesinde yer alan ilginç bir analiz hakkında (Çeviri: Murat Çakır)
<http://www.kozmopolit.com/Dosya/Dosya1%20FAZ%20Artikel.html>

⁶¹ Sean HEALY, “*İmparatorluk Adalet Değil Savaş İster*”.

⁶² Carl Von CLAUSEWITZ, *SAVAŞ ÜZERİNE*, s. 44, (İstanbul: 1975, May Yay)

Not: CLAUSEWITZ bir Alman Generali olup, “Savaş Üzerine/VOM KRİEGE” adlı eseri ilk defa 1832’de yayımlanmıştır. Eser dünya stratejistlerinin, politikacı ve askerlerin el kitabı mahiyetinde tüm zamanların en çok okunan kitapları arasında yer almaktadır.

* Buradan, şiddet, savaş ve terörün ortak unsuru olarak karşımıza çıkar (M.Balcı)

⁶³ Carl Von CLAUSEWITZ, a.g.e., s. 44.

Batı'nın savaş anlayışını formüle eden ve bir yandan 19. Yüzyıl'a kadar yapılan savaşların eleştirilerini yaparken, diğer yandan **“savaşın politik bir amacın aracı olduğu”** meşhur görüşü ile savaş teorisini 19. Yüzyıla taşıyan Clausewitz 20. Yüzyıla taşındı. İşte bize terörün ne kadar acımasız bir tedhiş örneği olduğunu öğretmeye kalkan Batı'nın savaş teorisyeninden, bazı belirlemeler. Bu belirlemelere geçmeden önce bir önemli hususu ifade etmek gerekiyor: **Clausewitz, sonraki meslektaşları tarafından savunmaya fazla önem veren biri ve ayrıca da fazla insancıl bulunmuştur.**

İşte bu ünlü savaş teorisyei, savaşta fizik gücü (şiddeti) acımadan kullanan ve kan dökmekten kaçınmayan tarafın avantajlı duruma geçeceğini, **“bize iğrenç geliyor diye vahşet unsurunu ihmal edemeyeceğimizi”**, aksi anlayışın insanın **“kendi çıkarına aykırı düşeceğini”** söyler. Bir yanıltıcı saptamayı da not eder; **“uygar milletlerin savaşları uygar olmayan milletlerin savaşlarına göre çok daha az zalim ve yıkıcıdır”**. Sanırsınız ki Batı'daki Otuz yıl savaşlarını, Yüzyıl savaşlarını, din savaşlarını ve benzerlerini okumamıştır. Kendinden sonraki dünya savaşları da Clausewitz'i haksız çıkarmıştır.

SAVAŞTA KARŞILIKLI EYLEM VE AŞIRILIKLAR/ŞİDDET

Clausewitz, savaşı kutsallığından arındırıp bir bilim haline getirirken⁶⁴ savaşın değişik safhalarında, yine savaşın niteliğine uygun karşılıklı eylemleri, bir diğer deyişle aşırılıkları tespit etmektedir:

Sınırsız Kuvvet Kullanma (Birinci Karşılıklı Eylem)

Clausewitz'e göre, fizik gücün sonuna kadar kullanılması hiçbir zaman zekânın kullanılmaması anlamına gelmez. İlginçtir ki Clausewitz, zekâyı bile şiddet unsuru olarak kullanmaktadır. Fizik gücü acımadan kullanan ve kan dökmekten çekinmeyen taraf, aynı şekilde hareket etmeyen diğer tarafa oranla daha avantajlı bir durum elde eder. Neticede iradesini hasmına kabul ettirir. Her iki taraf da aynı şeyi düşündüğünden birbirlerini aşırı hareketlere iterler ve bu aşırılıklar karşı tarafın güç ve direncinden başka sınır tanımaz.⁶⁵

Savaşta sınırsız kuvvet kullanmayı da şöylece özetler: **Savaş bir şiddet hareketidir ve şiddetin sınırı yoktur.** Düşman taraflardan her biri diğerine iradesini kabul ettirmek ister, bundan da karşılıklı bir eylem doğar ki, kavram olarak ve mantıken sonuna kadar gitmeyi gerektirir. Bu birinci karşılıklı eylem ve karşılaştığımız birinci aşırılıktır.⁶⁶ Hemen burada bir şerh koymak gerekirse, Kur'an'ı Kerim Bakara Suresi 190. ayette⁶⁷ savaşta bile aşırılıklara (şiddete) tevessülü men ediyor.

⁶⁴ Mehmet Ali KILIÇBAY, “VON CLAUSEWITZ'İN BİLİMSEL SAVAŞI”, *Cogito*, 3 Aylık Düşünce Dergisi, 1995, Sayı. 3.

⁶⁵ Carl Von CLAUSEWITZ, a.g.e., s. 45.

⁶⁶ Carl Von CLAUSEWITZ, a.g.e., s. 45.

⁶⁷ Karşı bir argüman olarak, “Size karşı savaş açanlara, siz de Allah yolunda savaş açın. Sakın aşırı gitmeyin, çünkü Allah aşırılıkları sevmez.” (Bakara, 190)

Düşmanı Etkisiz Hale Getirme (İkinci Karşılıklı Eylem)

Düşmanı etkisiz hale getirmek savaşın ana amacıdır. Savaş halinde bulunan kimse için en kötü durum, tamamen etkisiz hale geldiği durumdur. Öyleyse düşmanı etkisiz hale getirmek istiyorsak ya onu silahtan tecrit etmek, ya da kendisini böyle bir tehdit altında hissedeceği hale getirmek gerekir. Formül şudur: Ben düşmanı yenmedikçe onun beni yenmesinden korkmalıyım. Bu ikinci karşılıklı eylemdir ve ikinci bir aşırılığa yol açar.⁶⁸ Bir başka ifade ile Batı'nın her an tayakkuz halini ifade eder. Batı, her an kendini güvensiz ortamda hisseder, zira her an bir düşmanı vardır, yoksa da düşmanı üretir. Düşman ürettikçe aşırılığı, şiddeti kullanmak zorundadır.

Güçlerin son haddine kadar kullanılması (Üçüncü Karşılıklı Eylem)

Eğer düşmanı alt etmek istiyorsak, çabalarımızı onun direnme gücüne uydurmamız gerekir. Bu direnme gücü birbirinden ayrılmasına imkân bulunmayan iki faktöre bağlıdır. **Elindeki olanakların genişliği** ve **iradesinin kuvveti**. Düşmanın direnme gücünü aşağı yukarı tahmin edebiliyorsak kendi imkânlarımızı da ona göre ayarlayabiliriz. Bu yüzden de yarışma başlayacak ve tarafları bir kez daha aşırı hareketlere itecektir. Burada üçüncü karşılıklı eylem ve üçüncü aşırılıkla karşılaşmış oluyoruz.⁶⁹ Pek tabi ki burada aşırılık, şiddetin bir diğer adı olmaktadır. Dikkat edilirse savaş stratejilerinde barış, sadece hasmını yendikten veya hasım tarafından zor duruma düşürüldükten sonra düşünülebilecek bir konudur. Savaşmadan barışın düşünülmesi, savaş ve şiddet taraftarlarınca düşünülmesi imkânsızdır. Aşağıda da görüleceği gibi, "*barış, savaşta verilen ara*"dır.

SAVAŞTA KURALLAR: AŞIRILIKLARIN / ŞİDDETİN AZALTILMASI

Savaş kuralları dendiğinde genel olarak savaşta aşırılıklar, yani şiddeti sınırlayan kurallar akla gelir. Savaşı sınırlayan kurallar:

Savaş tek ve ani bir darbeden ibaret değildir

Savaşta hareket halindeki tüm askeri güçleri hep birden seferber etmek mümkündür, fakat tüm kaleleri, akarsuları, dağları, insanları, kısaca tüm ülkeyi aynı şekilde bir anda harekete geçirmeye imkân yoktur. Tüm güçlerin aynı anda mükemmel bir şekilde bir araya getirilmesi savaşın niteliğine aykırıdır. Gerçek ve gerekli tedbirler farazi aşırılıkları telafi eder. Sadece bu nedenle bile taraflardan her biri, karşılıklı eylem sırasında şiddetin en son derecesine varmadan durmak zorunda kalabilir. Dolayısıyla tüm güçlerini aynı zamanda seferber edemeyecektir. Bu durum, taraflardan birinin zaaf göstererek fırsatı kaçırmaya neden olur ki, onu kendi çabalarını gevşetmeye iten objektif neden budur. Böylece karşılıklı eylem sonucunda aşırı eğilimler(şiddet) sınırlanmış olabilir.⁷⁰

⁶⁸ Carl Von CLAUSEWITZ, a.g.e., s. 47.

⁶⁹ Carl Von CLAUSEWITZ, a.g.e., s. 48.

⁷⁰ Carl Von CLAUSEWITZ, a.g.e., s. 50.

Savaş hiçbir zaman mutlak bir sonuç doğurmaz

Yenilen taraf, sonucu geçici bir talihsizlik sayar; yenilgiyi mutlak ve kesin saymaz. Gelecekteki politik koşulların durumu telafi edebileceği umulur. İşte bu da gerilimin şiddetini/aşırılıkları ve harcanan çabaların yoğunluğunu geniş ölçüde yumuşatan bir etkidir.⁷¹

Savaşta temel faktör ‘Politik Amaç’tır.

Savaşın politik amacı, savaşın hareketli olduğu anlarda pek akla gelmez. Savaş şiddetini yitirince ve genellikle düşmanı net bir şekilde yenemeyince savaşın politik amacı yeniden gündemimize gelir. Ve politik amaç temel bir faktör halini alır. Politik amacımıza ne kadar değer verirsek ondan vazgeçmek o kadar zordur ve bu oranda çabalarımızı canlı tutarız. İşte gerek askeri harekâtın hedefi gerekse çabalarımızın ölçüsü bu **politik amaçtır**. Askeri harekâtın hedefi politik amacın yerine geçmiş, onunla özdeşleşmişse, bu harekât genellikle politik amacın öneminin azalması ölçüsünde şiddetini/aşırılığını yitirecektir.⁷²

Savaş durduracak tek bir neden vardır ve bu taraflardan sadece biri için geçerlidir.

Taraflardan biri ancak tek bir nedenle düşmanlığın etkisinden sıyrılabilir; o da harekete geçmek için daha uygun bir anı kollamaktır. Görülüyor ki bu neden sadece bir taraf için söz konusudur. Birinin çıkarı harekete geçmek ise, diğerinin çıkarı da beklemek olacaktır. Taraflar arasında bir dengenin bulunması ve bu denge nedeniyle barış yapılmış olması, tarafların gücünde bir değişiklik olasılığında taraflardan birinin harekete geçmesinin mutlak olduğu anlamına da gelir. Bu yönüyle savaş sürekli teyakkuz halidir. Bir başka deyişle barışa, “**savaşta verilen ara**” denilebilir. Bu durumda da aşırılıkların geçici de olsa önüne geçilmiş olacaktır.⁷³

SAVAŞA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

İlk çağda tanrının işi olarak algılanan savaş, orta çağda da insanların tanrı adına yaptıkları mücadelenin adı olmuştur. Batı, XII. Yüzyıldan itibaren kendi kıtasının dışına taşarak, diğer kültürlerle karşı yine kutsallıkla donanmış bir silahlı mücadeleye girişmiştir. Batının ulus devlet modelini kurarken ve Rönesans’ı yaşarken verdiği savaşlarda da bireyleri ve ulusu kutsallaştırması, kutsallığın, kutsal savaşın, dünyevi boyutta yaşanılmayı beraberinde getireceğinin işareti olmuştur.⁷⁴

Batı’nın savaşla ilgili öngörüsünü dokuyan Clausewitz, savaşı siyasetin fonksiyonu olarak kabullendirdikten sonra, savaşı bir makine, bir fabrika, bir endüstri, bir sistem gibi

⁷¹ Carl Von CLAUSEWITZ, a.g.e., s. 51.

⁷² Carl Von CLAUSEWITZ, a.g.e., s. 54.

⁷³ Carl Von CLAUSEWITZ, a.g.e., s. 55.

⁷⁴ Mehmet Ali KILIÇBAY, a.g.m.

görmekte ve iktisatçılara özgü, verimlilik, tasarruf, en yüksek fayda gibi kavramları bu alana dâhil etmektedir.⁷⁵

Savaşa bir başka yönden, insanların savaşa mecbur edildiği yönünden baktığımızda da, savaşın bu derece bir **endüstri** olarak görülmesi, onun vazgeçilemez/reddedilemez konuma getirilmesi sonucunu da doğurmuştur. Bu gün birçok devletin yasalarında, özellikle ulus devletlerin yasalarında mecburi askerlik hizmeti vardır ve yaptırımını ağır cezalara bağlanmıştır. Örneğin 1960 yılına kadar İngiltere’de mecburi askerlik ve savaşı reddedememe esası vardı. Savaşı reddetmenin cezasını konuya ilişkin yönetmelik şu şekilde tanımlamaktadır: Yere haç biçiminde bir kazık çakılarak, savaşı reddeden kişi haçın önünde ayakta durur. Elleri arkasında kazığın iki kanadına, ayakları da kazığın dibine birbirine bağlanır. Haçın, cephe hattına yakın ve düşman ateşine ‘epeyce açık’ bir yere çakılması gerek. Hükümlü, günde iki saat haça bağlı durur. Cezanın süresi ise genellikle üç aydır.⁷⁶

Ulus devlet mantığının savaşı bu denli mecburiyet içinde tutması, üstelik kıtalararası savaşlarda, pek de zaruri olmayan konularda zorunluluk esasına bağlaması, bir alışkanlık, bir intikam duygusu ve olgusu için önemli bir zemin oluşturmaktadır. Belki de terör için incelenecek birçok unsur ve kural, savaş için belirlenenlerden esinlenmenin sonucu olabilecektir.

Özellikle de kıtalararası savaşlarda mecburi askerlik hizmeti ve üçüncü dünya ülkelerine yapılan saldırılar, çoğu zaman kendi içinden bazen de ötekenden, aynıyla veya daha aşırı insanlık dışı yöntemlerle karşılık bulmaktadır.

Öte yandan;

Batı’nın bu büyük savaş stratejisinin 19 yüzyıl(1832)da ortaya koyduğu savaş kuralları; teknolojinin gelişimi, konvansiyonel silahların yerini nükleer silahların alması, savaşın artık cephe veya meydan savaşı olmaktan çıkıp kıtalararası, hatta topyekûn savaşa dönüşmesi halinde bile önemini yitirmemiş, aksine Batı bu kuralları geliştirmiş, topyekûn savaşa uygun hale getirmiştir. Nitekim savaş, günümüzde, ekonomik, siyasal, sosyal boyutlarıyla, ama en çok da medya eliyle yapılmaktadır. 20. Yüzyılın önemli yazarlarından Umberto Eco bu duruma dikkat çekerken⁷⁷ medyanın önemine vurgu yapmış, daha da ileri giderek, medya susturulsa bile yeni iletişim teknolojilerinin durdurulmasının imkânsızlığına dikkat çekmiştir. Aynı şekilde savaşın topyekûn olması gerektiği 1970’li yıllarda ideolojik hareketlerin başat söylemi iken, yine Eco’dan savaşın sonsuz iktidarları karşı karşıya getirdiğini okuyoruz:

“Artık iktidar tek parçadan oluşmuş, tek merkezli bir şey olmayıp, yayılmış, parçalanmış, uzlaşımın sürekli yığılması ve dağılmasından oluşmuş bir şeydir. Savaş

⁷⁵ Mehmet Ali KILIÇBAY, a.g.m.

⁷⁶ Edip Emil ÖYMEN, “SAVAŞMAYI REDDEDEN ASKERLER”.

⁷⁷ Umberto UCO; *Savaşı Düşünmek: BEŞ AHLAK YASASI*, s.22.

artık iki ülkeyi karşı karşıya getirmemekte; **sonsuz iktidarları** karşı karşıya getirmektedir⁷⁸

Şimdi gerçekçi ve adil bir bakışla, ‘**sonsuz iktidarlar savaşı**’nda oluşan zulmün odağı dünya sisteminin mağdurlarının, kendilerini ifade bağlamında uğradıkları şiddeti, hatta tüm dünya insanlığını topyekûn savaşı lanetlemelerinin yolu haline gelmiş terörü, bu sonsuz iktidarların marifeti saymak, ağır bir iddia mı olur?

SAVAŞ TERÖR İLİŞKİSİ

Hükümdarın ruhani danışmanı sorar: ‘Düşmanını affediyor musun?’, hükümdar hiçbir suçluluk duygusu hissetmeden (tertemiz bir vicdanla) cevap verir: ‘Düşmanım yok, hepsini öldürdüm’⁷⁹. (Carl SCHMITT)

20. Yüzyıl ve Terör

Eric HOBBSAWM, bazı önemli şahsiyetlerin 20. Yüzyıla bakışını kısaca özetlemiştir:⁸⁰

Isaiah Berlin (Felsefeci, Britanya): “Yirminci Yüzyılın büyük bir bölümünü yaşadım. (...) Onu sadece Batı tarihinin en dehşet verici yüzyılı olarak hatırlıyorum.”

Julio Caro Baroja (Antropolog, İspanya): “Kişinin kendi hayat deneyimi –sakin ve büyük maceralar olmaksızın geçen çocukluk, gençlik ve yaşlılık– ile Yirminci Yüzyılın olguları... İnsanlığın yaşadığı dehşet verici olaylar arasında bariz bir çelişki vardır.”

Rene Dumont (Agronomist, ekolojist, Fransa): “Bu Yüzyılın sadece bir katliamlar ve savaşlar yüzyılı olduğunu düşünmekten kendimi alamıyorum.”

Yehudi Menuhin (Müzisyen, Britanya): “Yirminci Yüzyılı özetlemek gerekirse, insanlığın o zamana kadar idrak ettiği en büyük umutları canlandırıldığını ve bütün değerleri ve hayalleri yitirdiğini söyleyebiliriz.”

Raymond Firth (Antropolog, Britanya): “Teknoloji alanında Yirminci Yüzyılın en anlamlı gelişmeleri arasından, elektronikteki gelişmeyi; fikirler bakımından görece-akılcı ve bilimsel bir dünya görüşünden akılcı olmayan ve daha az bilimsel bir görüşe doğru yaşanan değişimi, seçiyoruz.”

Leo Valiani (Tarihçi, İtalya): “Yüzyılımız, adalet ve eşitlik fikirlerinin kazandığı zaferin daima kısa ömürlü olduğunu ama özgürlüğü korumayı başarırırsak her şeye her zaman yeniden başlayabileceğimizi de kanıtıyor. En umutsuz durumlarda bile umutsuzluğa yer yoktur.”

⁷⁸ Umberto UCO, a.g.e. s.22.

⁷⁹ Cemalettin HAŞİMİ, “İNSANLIK ve TERÖR, Liberal Hurafeler Dünyası”, Tezkire Dergisi, Yıl 11, Sayı 23, Kasım/Aralık 2001.

⁸⁰ Erich HOBBSAWM, “KISA 20. YÜZYIL, 1914 – 1991 AŞIRILIKLAR ÇAĞI”, S. 13.

Terör olgusu, 20. Yüzyıl öncesinde telaffuz edilmeyen, fakat şekli ve mahiyeti itibariyle insanlığın var olduğu günden bu yana savaşın bir versiyonu olarak savaşla birlikte var olan bir olgudur. 20. Yüzyıla birlikte konuşulması ve tanımlanmaya çalışılmasından ve 20. Yüzyıla ilişkin yukarıdaki ifadelerden de görülebileceği gibi tamamen Batı kaynaklıdır. Kavram olarak da Batı'nın ürettiği bir kavramdır. Sıcak veya soğuk, savaşı bir yaşam felsefesi haline getiren Batı, onu en acımasız ve somut şekliyle insanlığın gündemine taşımış, her türlü güç kullanma meşruiyetini (ahlaki sınırlarını da kendisi tayin edeceği şekilde) devletin elinde toplayarak, savaşın en çirkinine (kendisinin terör olarak tanımladığı şekline) dahi cevaz vermiştir. O kadar ki, dönemi değerlendiren bazı düşünürler tarafından Birinci Dünya Savaşı'nın patlamasından İkinci Dünya Savaşının sonuna kadar geçen yılların, Batı toplumunun **Felaket Çağı** olduğu, toplumun 40 yıl kadar bir beladan bir diğerine doğru sendelediği, hatta toplumun yaşayıp yaşayamayacağı konusunda bile bahse girildiği hatırlatılır.⁸¹ 21. Yüzyıl için –ki henüz başındayız– tarihçiler, araştırmacılar bakalım neler söyleyecek. Tarihi yazanlar barışa tek sayfa ayırdıkları ansiklopedilerinde⁸², savaşa 8 sayfa ayırdıkları malumumuzdur.

Meşruiyet Tekeli

Batı'nın modern devleti tanımlamasındaki, “belli bir arazi içinde, fiziksel şiddetin meşru kullanımını tekelinde (başarıyla) bulduran insan topluluğu”⁸³ olması iddiasını kabul ettirme şekli de, –yakın tarihte ulus devlet, şimdilerde yenedünya düzencisi mantığıyla– şiddete dayalı olarak gelişmiştir. Batı'nın bu mantıkla geliştirdiği eylem/şiddet, kendisine (devlete) karşı bu meşruiyet iddiasını zayıflatacak, hatta geçersiz kılacak bir takım eylemleri/şiddeti de mukadder kılmıştır. Buna da ‘terör’ adını vererek ayrı bir yanılısama oluşturmuştur.

Gerçekten de, güç kullanımını sadece kendi topraklarındaki yurttaşları için değil, dünya ülkelerinin halklarına karşı herhangi bir ahlaki sınır tanımadan kullanma meşruiyeti de kendinden menkul süper güçlerin, bu ahlak dışı tepedenciliği, kendi mantıkları gibi bir başka mantığı da beraberinde getirecekti. Bu da, güce karşı güç, şiddete karşı şiddet kullanma mantığıdır. Bu mantığın, her ne kadar güçler arasında eşitsizlik olsa da teorik olarak aynı esaslardan beslenen, –çalışmamızın başında savaş teorisi bölümünde alıntılanan şekliyle– her türlü güç/şiddet kullanımını, hiçbir ahlaki sınır tanımadan münferit güç kullanabilme yetilerini yaratması kaçınılmazdı. Nitekim “Bizden neden nefret ediyorlar” sorusunu sormak da cevabını bulmaya çalışmak da Batı aydınınının uğraş alanı olmuştur.

⁸¹ Erich HOBSEBAWM, a.g.e., s. 19.

⁸² Bkz: Meydan Larouso

⁸³ MAX WEBER, a.g.e., s. 80.

İnsanlık Adına Savaş/Terör

Her ne kadar savaş ve terör farklı veya aynı anlamda kullanılsa veya sonuç olarak her ikisinden de etkilenenin “insan” unsuru olduğu doğru olsa da, her ikisinin hedefinin de doğrudan insan olmadığı açıktır. Güç kullanımının meşruiyetini devlete tanıyan anlayış, devlet olma iddiasındaki veya güç kullanmayı tekeline alma iddiasındaki yapılanmayı muhatap almak zorundadır. Bu zorunluluk muhatabına karşı bir savaşı da başlatmış olduğu anlamına gelmektedir. Böylece karşılıklı olarak ve aynı mantıkla birbirine karşı güç kullanan yapılanmalardan **birinin muhatabının halk (insanlar), diğerinin muhatabının sadece örgütler** olduğunu ileri sürmek, yıkanmış bir beyinin ürünü değilse, çifte standart örneğinden öteye geçemeyecektir.

Meşru güç kullanımını elinde bulunduran devletin de, kendisine karşı güç kullanma eğilimi ve eyleminde bulunan veya bulunması muhtemel örgütlenmeler aleyhine –ki bu bazen yine güç kullanma meşruiyetini elinde bulunduran bir başka devlet de olabilmektedir– savaşı genelde “insanlık adına” olmaktadır. Bu argüman, sadece terörün “insanlık suçu” olarak ilan edilmesinin bir sonucudur. Terör elbette ki bir insanlık suçudur. Ancak, ahlaki ve insani sınır tanımadan insanların katledilmesine neden olan, özellikle de kitlesel imha yollarını kullanabilen ve aynı zamanda insanların temel hak ve özgürlüklerine yaradılışa aykırı kısıtlamalar getiren her türlü savaş da insanlık suçudur ve bu anlamda terördür. Ansızın korkutmak, yıldırım, sindirmek ve bu yolla (iradesini tüketerek) iktidarı ele geçirmek amacıyla yapılan her türlü aşırılık, farklı kavramlarla ifade edilse bile, sonuçta insanlığa karşı işlenmiş bir suçtur. Eğer bir savaş mantığı içinde yapılıyorsa –ki hep böyle ifade edilir– bunun adına, devlete izafe edilmeyen şekliyle terör denmesinin, propagandist söylemle “ötekini karalamak”tan başka bir anlamı yoktur.

Burada çok yerinde ve bazı doğru sorular sorularak konu açılabilir:

“Terör nedir? Amerikan siyasi belgelerinde geçtiği biçimiyle herhangi bir dini, siyasi, ekonomik ya da ideolojik maksat güdülerek ifa edilen gayrimeşru şiddet kullanımı mı? Bu tanıma sadık kalarak savaşı da bu maksatları gerçekleştirmeye yönelik **“meşru” şiddet kullanımı** olarak mı nitelemeliyiz? Terör ile savaşı birbirinden nasıl ayırt edebiliriz? Öteden beri alışık olduğumuz **nizami/gayrinezami harp ayırımını, bu durumda nereye sokuşturacağız?**”⁸⁴

Gerek savaş, gerekse terör, şiddet kullanımının meşruiyeti açısından oldukça göreceli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Hangi devletin kendinden menkul meşruiyet sınırları içinde kullandığı şiddet, tarihin her döneminde meşru olarak algılanmıştır? Bunun içindir ki, devletin güç kullanma/şiddet meşruiyeti her zaman için “kırılgan bir meşruiyet”tir.

⁸⁴ Murat GÜZEL, *Terörün Adaleti*, Tezkire Dergisi, Yıl 11, Sayı 23, Kasım/Aralık 2001.

Bu kırılmalığı nedeniyledir ki, ezelden ebede sürmez ve her zaman da tehdit edilebilirler.⁸⁵ Terörün siyasal bir şiddet olduğı da göz önüne alınırda, terör için yapılan tanımlama savaş için de geçerlidir. Hatırlanacağı gibi, gerek içte gerek dışta siyasiler ve siyasal gücü silahlı güçleri sayesinde perdeli olarak kullananlar, kendi iktidarlarına ve ideolojilerine karşı her hareketi bir savaş olarak niteler ve savaş kurallarını aşan ve kendilerinin terör olarak nitelendirdikleri vasıflar içinde savaşı sürdürürler.⁸⁶

“Kötülüğü kazanmak? Kötülük olmadan iyilik ne işe yarar ki? Kendi çılgınlarını meşrulaştırmak için düşmana ihtiyaç duyanlar, sadece dinsel fanatikler değıildir. Silah endüstrisi ve Birleşik Devletlerin devasa savaş makinesi de varlığını meşrulaştırmak için düşmana ihtiyaç duymaktadır. İyi ve kötü, kötü ve iyi: Yazarlarının arzularına göre aktörler maske değıiştirir, kahramanlar canavar, canavarlar ise bir kahraman haline gelebilir.”⁸⁷

Meşruiyeti Devşirme veya Başarılı Terörist Olma

Şiddet kullanma tekeli elinde bulunduran ve kullanan devletler bu bakımdan meşruiyeti sağılamakta zorluk çekmezler. Siyasal iradenin meşruiyetinin sağılanmasını müteakip, yasal meşruiyet için de gerekli yasalar yapılabilir. Bu işlemi iç içe bir süreç olarak algılatmak da devletin işidir. İşte bu işlem, meşruiyeti kazanma noktasında şiddet tekeli eline geçirmek isteyenler açısından önem ve örneklik kazanır.

Devletin meşruiyet kazanma işlemi hedefleyen “teröristler”, uluslararası zeminlerde meşru temsilci sıfatı kazanmak için, gerekli “meşruiyeti devşirmeye” çalışırlar. Bir başka ifadeyle birileri için “başarılı bir terörist” olmaya çalışırlar.⁸⁸ Bu yönüyle bakıldığında masanın bir tarafına –galip veya mağlup fark etmez– kurulu düzeni/statükoyu temsil eden bir komutan olarak oturan kimse ile ulusal veya uluslararası meşruiyet kazanmış/kazandırılmış başarılı bir terörist arasında fark olmamaktadır. Bu aynılaşma, bir bakıma savaş ile terör arasındaki farkı da ortadan kaldırmaktadır.

Tüm bu belirlemeler şunu açık göstermektedir: Terör-savaş ayırımı sadece kuvvet kullanma/şiddet tekeliindeki meşruiyete endekslenirse, diğer bir ifadeyle savaş veya terör olgusu sadece yasallık sınırları içinde mütalaa edilirse, aynı meşruiyeti kendi meşru zemininde kazanan veya kazandığını iddia eden taraf da meşruiyetten yararlanır. İşte o zaman terörle savaş arasında fark, görecelilik gereği ortadan kalkar. Nitekim bir gün, geçmişte terörist ilan edilen liderlerle aynı masanın bir diğer ucunda oturmak kaçınılmaz hale gelir.

⁸⁵ Cemalettin HAŞİMİ, a.g.m.

⁸⁶ 11 Eylül’ün hemen bir-iki saat sonrasında ABD Başkanının, saldırının kendilerine karşı açılan bir savaş olduğı ve Haçlı Seferleri mantığıyla cevap verileceğine ilişkin ifadeleri ve yapılan harekâta Afganistan özelinde fakat dünya Müslümanları genelinde insanlığa karşı bir savaşı başlattıkları ve uyguladıkları hatırlanmalıdır.

⁸⁷ Eduardo GALEANO, “Şeytan ve Meleğin Dansı”, La Jornada, 25 Eylül 2001’den çeviri.

⁸⁸ Cemalettin HAŞİMİ, a.g.m.

ORTAK UNSUR ŞİDDET

Şiddet ve terör...

Zihnimize kazınan bu iki kelime, masumiyetin zıddı olarak insanlık tarihinde yerini almıştır. Birisi insan fitratında bulunan, ancak ilahi yönlendirmeden bağımsızlaştıkça insanlık zararına insanlık tarihi boyunca süregelen, diğeri ise insanlık tarihini yeniden kendi arzuları yönünde oluşturmaya çalışanlarca üretilen kavram ve olgu. İlginçtir ki, şiddet – terör – savaş; bu kavramları kullananlarca her biri ayırık veya sadece ikisi bir arada kullanılmaktadır. Esasen Clausewitz'in de anlatmaya çalıştığı gibi, şiddet savaşın en önemli unsurudur. 19 yüzyılın 2. Çeyreğinde henüz 'terör' kavramı ve olgusu üretilmediğinden olsa gerek, şiddet terör ilişkisi mevcut değildi. Sonraları Batı, kendi şiddetini örtmek uğruna terör kavramına sığınmıştır. Günümüzde bizler Clausewitz'in bulgu ve belirlemelerini okurken daha iyi anlıyoruz ki, şiddet terörü yani savaş doğurmakta, savaş da şiddet unsuru olmaksızın düşünülmemekte.

Bu çalışmayı kaleme almamızın nedeni de, Giriş'te belirttiğimiz gibi, savaşın da terörün de ortak ilk unsurunun şiddet olduğunu, her ikisinin de savaş kurallarınca yönetildiğini ispatlamaktır. Kimin daha çok ihtiyacı varsa, kurallar da, olgu da onun tarafından üretilmekte, sahneye konulmaktadır. Geldiğimiz noktada şiddetin (esasen terör hatta savaşın) önlenmesi, en azından asgariye indirilebilmesi için önce şiddetin sorumlularını bulmak, ifşa etmek, sonrasında da önlemleri konuşmak gerekiyor. Yukarıda sunum boyunca şiddetin / terörün aslı sorumlusunun, şiddeti üreten ve tekeline almış olan devletler olduğunu birçok düşünürün kaleminden ortaya koymaya çalıştık. O halde tekrar edebiliriz ki; *“Terör savaşın bir çeşididir. Savaş olgusu genellikle organize güçler tarafından yürütülebilir ve organize güçler arasında en fazla organize olabilen de devletlerdir.”* O halde şiddetin/terörün asgariye indirilmesi, önlenmesi ve ortadan kaldırılması için gerekli önlemler yine devletler tarafından yerine getirilebilir. Esasen birçok uluslararası, bölgesel ve evrensel bildiri, sözleşme vs. bunun için yapılmakta ve devletlere yükümlülükler getirilmektedir. Bu yükümlülükler, özellikle çifte standardın kaldırılması, düşük yoğunluklu savaşa ve gizli operasyonlara son verilmesi, terörün sebeplerinin dikkate alınması şeklinde gündeme getirilmektedir.

Önlemler/Yükümlülükler

Yukarıda sıralanan tespitlerimize ilaveten, şiddet ve teröre önlemler alınması babında hep es geçilen ve aynı zamanda terörü hazırlayan nedenlerden ilki '**düşünce özgürlüğünün kısıtlanması**'dır. İkincisi, terörü oluşturan ve besleyen güçlerin teröre karşı işbirliğinden, sadece kendilerine karşı yönelmiş terörü kastetmeleri ve başkalarına karşı yapılan terörü dikkate almamaları nedeniyle **Uluslararası Suçlar Mahkemesi** ve uygulamasına sekte vurmalarıdır.

1) Teröre Karşı Düşünce Özgürlüğü

Her tür yasal düzenlemenin gerekçesinde, temel hak ve özgürlüklere, düşünce ve ifade özgürlüklerine vurgu yapılır;

“Halkın iradesi ve bu iradeye dayalı olarak kurulmuş meşru yönetimleri hedef alarak yıkmayı amaçlayan ve hiçbir sınıf tanımadan her türlü insani değerlerden uzak başvuru şiddet olayları şeklinde cereyan eden terörizm illetinin son yıllarda özellikle demokratik hür dünya ülkelerinde yarattığı tahribat her geçen gün artmaktadır. Bu da özgür ve hürriyeti seçmiş toplumları tedirgin etmektedir. (...)

Bir yandan anayasanın tanıdığı temel hak ve hürriyetlere saygısı olmayan, şiddeti vasıta edinmiş terörizmle mücadele ederken, diğer taraftan çağdaş demokratik toplum düzenine ulaşmak için şiddeti vasıta kılmayan düşünceleri ifade etme hürriyeti ile şiddeti benimseyen düşüncelerin örgütlenebilmesi hürriyetini kısıtlayıcı hükümlerde de iyileştirici düzenlemeler yapmak gerekmektedir.” (...)

“...başlangıçta liberal ve hürriyetçi karakteri olan hükümler yapılan değişikliklerle bu niteliğini kaybetmişlerdir. Milli bünyeyi sarsacak yıkıcı cemiyetlerin şiddet kullanmak suretiyle vaki olacak fiili hareketlerinin men edilmesi şüphe yok ki bir zarurettir. Ancak bu yapılırken düşünceyi ifade hürriyeti ile bu düşünce etrafında örgütlenme hürriyetinin de zedelenmemesi gerekir. Nitekim Ceza Kanununun 141, 142 ve 163. Maddeleri, mevcut şekilleriyle, düşünceyi ifade hürriyeti ile düşüncelerin örgütlenebilmesi hürriyetini kısıtlayıcı mahiyet iktisap etmişlerdir. Bu sebeplerle hem devletin maddi düzenini korumak ve hem de düşünceyi ifade ve örgütlenme hürriyetini sağlamak ve böylece bu iki hukuki menfaati dengeli ve çağdaş demokratik hukuk düzenine uygun hale getirmek için bu maddeleri yürürlükten kaldırarak, bunların yerine yeni bir hüküm getirmek zorunluluğu ortaya çıkmıştır.⁸⁹ Bu şekilde bir düzenleme yapılırsa dahi bu kez ağır cezai müeyyideleri⁹⁰ muhtevî 2 sayılı Hıyaneti Vatanîye Kanunu, 6187 sayılı Vicdan ve Toplanma Hürriyetlerinin Korunması Hakkında Kanun ile 2908 sayılı Dernekler Kanununda düşünceyi ifade ve örgütlenme hürriyetini kısıtlayıcı hükümler devreye gireceğinden, zikredilen kanunlardan ilk ikisinin ve 2908 sayılı Kanundaki bazı hükümlerin yürürlükten kaldırılması gerekmektedir.” (3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu Genel Gerekçesinden)

Kanun koyucu, kanunun genel gerekçesinde, terörün esasen gelişmiş ülkelerde de olabileceğini ve terörün bu ülkeleri tedirgin ettiğini, bizim gibi gelişmekte olan ülkelerde ise, düşünce ve ifade özgürlüğünün tanınmaması halinde terörün devam etmesinin kaçınılmaz

⁸⁹ Nitekim bu gerekçelerden hareketle T.C.K.nın 141, 142 ve 163. maddeleri yürürlükten kaldırılmış, yerine 12.04.1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kabul edilerek düşünce ve ifade özgürlüğünde önemli adımlar (!) atılmış, 2908 sayılı Kanunda ise 2001 yılının sonu beklenmiş ve Mini Demokrasi Paketi isimli kandırmaca ile büyük demokratik adımlar atması gereken Türkiye’ye mini adımlar attırılmaya çalışılmış, işin suyu çıktığı anlaşıldıktan sonra da 2004 yılında yeni Dernekler Kanunu (5253 sayılı Kanun) çıkarılmış, ancak yine de dağ fare doğurmuştur. Demokratikleşme yolunda milleti ‘mini paketlere’ hapsedmeyi de bir şiddet unsuru olarak görmenin mahzuru olmamalı, değil mi? (M.Balcı)

⁹⁰ Kürek ve sürgün cezası gibi.

olduğunu ortaya koymuştur. Yine aynı satırlardan düşünce ve ifade özgürlüğünün bulunmayışı veya kısıtlanmış olması terörün kaynaklarından birini oluşturmaktadır, denilmektedir.

Burada şu soru akla gelmiyor mu?

Düşünce ve ifade özgürlüğünü kısıtlayan devlet, özellikle bazı, milli, etnik, sosyal veya dini değerlere ortalama insandan daha fazla yer veren ve bu yönde özgürlükler için mücadele eden sivil toplum kuruluşlarını geçmişte terörize ederek, günümüzde de nem'alandırarak yedekleyerek, düşünce ve ifade özgürlüğünü engellemiş olmuyor mu?

Bu soruların cevaplarını **ulusal devlet terörizmi** kavramı içinde değerlendirmek mümkündür. Aksi halde;

- ihtilal (12 Eylül 1980) gününe kadar kan gölü içinde yüzen bir ülkenin, bir gün hiçbir insanın burnunun kanamadığı ülke haline çevrilmesini;
- yine aynı şekilde anayasasında bir yandan temel hak ve hürriyetleri bir satırda tanıyarak, arkasından diğer satırlarda “ancak”larla tırpanlamasını;
- toplanma ve gösteri yapma özgürlüğünü anayasasında izne bağlı kılmaksızın düzenlemesinin ardından bizzat Kanununda ve uygulamasında izne tabi tutmasını ve engellemesini izah etmek mümkün olamazdı.

Uluslararası terörizmi de aynı argümanlarla değerlendirmek mümkündür. Uluslararası gücü elinde bulunduran ve patronluk yapan devlet ve bu güce yanaşma olmak suretiyle katılan şahsiyet fukarası devletler, medyanın da yardımı ile uluslararası terörizmi, “demokrasi krizinin çözümü” veya “adalet ve barış operasyonu” gibi safsatalarla yansıtmakta ve yıkamaya çalışmaktadırlar.

2) Uluslararası Suçlar Yargılaması

1998 Temmuz ayında Roma’da 140 ülke temsilcisinin katıldığı Konferansta kabul edilen hükümler uyarınca bir Uluslararası Suçlar Mahkemesi kurulmuştur.⁹¹ Daha önce Lahey’de devletler arasındaki ihtilafları çözmek için kurulmuş Uluslararası Adalet Divanının dışında, bireysel olarak soykırım, savaş suçları ve insanlığa karşı işlenen suçların failleri ve fiilleri bu mahkemenin kapsamına dâhil edilmiştir. Mahkeme, ulusal ve uluslararası mahkemelerin yargılayamadığı davalara bakmak için kurulmuştur. Diğer mahkemeler gibi özel ve süreli sınırlı değil, genel kapsamlı ve sürekli olarak düşünülmüştür.

⁹¹ **Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM)**, kuruluş belgesi Roma Statüsü olan, savaş suçları, insanlığa karşı işlenen suçlar, soykırım suçları ve saldırı suçlarına bakan uluslararası bir mahkemedir. 1 Temmuz 2002 tarihinde kurulmuş ve 11 Mart 2003 tarihinde çalışmaya başlamıştır.

Mahkeme binası "Ev Sahipliği Anlaşması" yaptığı Hollanda'nın Lahey kentinde bulunmaktadır.

Fakat bu Mahkeme önemli bir engele takılmıştır. ABD yönetimleri kendi egemenliklerini, kendi üstünlüklerini ve uygun gördükleri durumlarda tek başlarına hareket etme kapasitelerini tehdit edeceği düşüncesiyle⁹² uluslararası adalet sisteminin her türlü formuna kesin bir şekilde karşı çıktıkları⁹³ gibi, Uluslararası Suçlar Mahkemesinin kuruluşuna da karşı çıkmışlardır. ABD 120 ülkenin lehine oy kullandığı Roma Anlaşması'nı kendisi gibi 7 ülke ile birlikte aleyhte oy kullanarak engellemeye çalışmıştır. Bilahare Başkan Clinton Anlaşmayı yine "son kararları etkileme şansını kaybetmemek" düşüncesiyle⁹⁴ imzalamıştır.

Sonraki Başkan Bush, imzayı geri çekmeye uğraşmış fakat başarılı olamayınca, 11 Eylül'den bir gün önce, ABD'nin USM ile işbirliğini ve Mahkemeye mali destek sağlamayı yasaklayan bir tasarı hazırlamıştır. ABD Görevlilerini Koruma Kanununun sözü edilen bu tasarısı uyarınca Başkan USM ile işbirliğini doğrudan reddetme, USM tarafından alıkonulan Amerikalı asker ve yetkililerin serbest bırakılmaları için Lahey'e Deniz Kuvvetleri'ni gönderme, bir başka ifadeyle "**Lahey'i işgal yetkisi**"ne sahip olmaktadır. Bir başka ifadeyle:

"İmparatorluk kendi geleceğinde bu suçlar işleme hakkını elinde tutmak istiyor (Afganistan'a karşı kesinlikle bunu yapacak, gelecekte belki de Hollanda'ya karşı), ABD dışından gelecek hiçbir müdahaleye de tahammül edemeyecektir."⁹⁵

ABD, Uluslararası ceza Mahkemesi yetkilerine ve yargılamalarına karşı tutumu ile adeta, 11 Eylül sonrası "terörle mücadele" bahanesiyle ortaya koyduğu konsepti, bir başka ifadeyle 'dünya haydutluğu' ve 'terörizm özgürlüğü'nü, kullanmak⁹⁶ istemektedir.⁹⁷ Türkiye de UCM'yi kuran Roma Sözleşmesini imzalamamış, dolayısıyla UCM'ye taraf olmamıştır. Türkiye'nin insan hakları karnesi de pek parlak olmadığından, uluslar arası sözleşmelere ihtiyatla yaklaşmakta, taraf olmanın siyasi fayda sağlaması durumunda taraf olmayı yeğlemektedir.⁹⁸

⁹² Sean HEALY, a.g.m.

⁹³ B M. Genel Kurulunun 4.12.1986 tarih 41/128 sayılı Kararıyla ilan edilen GELİŞME HAKKINA DAİR BİLDİRİ'nin başlangıç metninde yer alan,

"Halkların ve bireylerin insan haklarının, **sömürgecilik, yeni sömürgecilik, apartheid**, her türlü **ırkçılık** ve **ırk ayrımcılığı, yabancı bir ülkenin hakimiyeti** ve işgali, ulusal egemenliğe, ulusal birliğe ve ülke bütünlüğüne yönelik **saldırı**lar ve **tehditler** ile **savaş tehditleri** gibi durumların sebep olduğu "**kitle**sel ve **hayasız ihlaller**"den arındırılması"

"Silahsızlanma ve gelişme arasında **yakın bir ilişki** olduğu ve **silahsızlanma alanındaki ilerlemenin**, gelişme alanında önemli çapta ilerleme sağlayacağını ve silahsızlanma tedbirleri yoluyla tasarruf edilecek kaynakların bütün halkların ve bu arada özellikle gelişmekte olan ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişmesine ve iyiliğine ayrılması gerektiği"

kabulleri, başta ABD olmak üzere, insan temel hak ve özgürlüklerinin savunuculuğunu üstlendiğini iddia eden Batılı devletlerin tepkisini çekmiş ve "**gelişme hakkı**" bu ülkeler tarafından insan hakkı olarak kabul edilmemiştir.

Bildiriyi, ABD karşı oy kullanırken, Almanya, Danimarka, Finlandiya, İngiltere, İzlanda, İsrail, Japonya ve İsveç çekimser oy kullanmışlardır. Bkz: "*Uluslararası İnsan Hakları Hukukunun ve Hak Arama Mekanizmalarının Önemi*". <http://www.muhammedbalci.com/yayinlar/teblipler/50.pdf>

⁹⁴ Sean HEALY, a.g.m

⁹⁵ Sean HEALY, a.g.m

⁹⁶ Fatih POLAT, *ABD'nin Terörizm Özgürlüğü*, 10.05.2002, Evrensel Gazetesi.

⁹⁷ Uluslar arası Ceza Mahkemesi için Bkz: Abuzer Dişkaya, *Uluslararası Ceza Mahkemesi, BİRİKİMLER I*. <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/makaleler/birikimler1/86.pdf>

⁹⁸ Cenap ÇAKMAK, *Türkiye ve Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM)*

Meşrulaştırılmış şiddetten görece meşruiyete/savaştan teröre⁹⁹

Savaşın, dolayısıyla terörün kaynağını oluşturan tüm devletler –legal veya illegal yöntemlerle– savaşın veya terörün zeminini, Kuveyt’te Neyyire örneğinde olduğu gibi benzer yöntemlerle meşrulaştırırlar. Bu meşruiyetin içine her türlü şiddeti, hatta savaş kurallarını aşan şiddeti de koymayı ihmal etmezler. Devlet başkanları savaş çığırtkanlığı yapar ve medya ile birlikte uydurma hikâyelerle halkı da yönlendirirler. Yapılmak istenen asıl şey, edilgen toplumdan her şeye evet diyen bir kamuoyu yaratmaktır. Bugün de gerek kendilerine karşı yönelen eylemleri savaş olarak nitelesinler, gerekse terör olarak nitelesinler, kendilerine veya insanlığa karşı savaş bahanesiyle yola çıkanlar, kendi terörlerini dünya halklarından gizlemeye çalışmaktadırlar.

Savaş veya terör, her ikisinin ortak unsuru şiddet olmakla birlikte, her ikisinin de resmi söylemde ortak özellikleri öne çıkmaktadır:¹⁰⁰

Birincisi, *olguyu eksik tanımlamak*. Çünkü tanımlamak bir yandan da kendini bağlayan bir tutarlılık gerektirmektedir. Genellikle şiddet, cebir, korkutma, yıldırma, sindirme, tehdit gibi kavramları kullanarak terörü izah etmeye çalışmaktadırlar. Oysaki bu argümanlar aynı zamanda **savaş** için de geçerlidir. Bu eksik tanımlama, savaş gibi nadir olabilen bir olgunun halk kitlelerine anlatılmasını gerektirmediğinden, daha güncel olan **terör** için işe yarayabilmektedir.

İkincisi, *Küreselcilik*. Aslında meşrulaştırılmış modern devlet şiddetine/savaşa yönelmiş bir tehdit olan eylemlerin, tüm insanlığa yöneltilmiş bir tehdit olarak algılatılması. Bu algı yanılması beraberinde, Batı’nın dayattığı küreselleşmenin de hedef alındığını, dolayısıyla terör karşıtı politikaların da küresel olması gerektiğini vurgulamaktadır. Batı için gerekli bir argüman olarak ortaya konulan küreselleşme, özellikle teröre karşı küresel bir mücadeleyi beraberinde getirdiğinde, aynı zamanda karşısında küreselleşen bir fikri ve şiddet eylemli muhalefeti de oluşturmaktadır.

“(Zakaria’ya göre) ...Küreselleşmenin beraberinde getirdiği yenilikler ve geleneksel yapıdan tevarüs edilen eski dünya algısı arasında yaşanan gerilim özellikle genç insanları uyumsuz toplumsal tipler haline sokmaktadır. Yeni ve eski dünya arasında uyum sağlayamayan gençler ulaşılması imkânsız görülen bu modernlik karşısında yeni ve daha ulaşılabilir alternatifler aramaktadırlar. Fundamentalizm işte böylesi genç insanları her yerde aramakta ve Fundamentalizm de küreselleşmektedir. Söz konusu uyumsuzluk, ekonomik, siyasi v.s. nedenler dolayısıyla geleneksel yerleşim birimlerinden kentlere doğru yaşanan göç olgusu ile daha da pekişmekte... Zakaria’ya göre bu şartlar altında toplumlar devrimci çözüm arayışına girerler. Fransız Devrimi ya da İran Devrimi öncesinde de benzer şartlar söz konusu

http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/174/turkiye_ve_uluslararası_ceza_mahkemesi_ucm

⁹⁹ www.savaskarsitlari.com

¹⁰⁰ İkbâl AHMED, a.g.m.

olmuştur. Zakaria'ya göre, Arap dünyası örneğinde söz konusu devrimci arayış İslâmi canlanma formunda kendisini açığa vuracaktır.”¹⁰¹

Dünya, “DAEŞ gerçeğini bu satırlar ışığında okumalarla değerlendirselerdi, belki de bunca katliam olmazdı” diyesimiz var ancak, vak’ayı oluşturma niyet ve sürecinin yine bu devletler tarafından oluşturuluyor kanısı böylesi bir önermeye engel olmaktadır. Bir başka niteleme de, “Olivier Roy’un ifadesi ile ‘Cihatçı asiler, derinlemesine Batılı bunlar. Türedi ve nevezuhur hareketler’¹⁰² diyen DİB Başkanı Görmez’e katılmamak mümkün değil.

Üçüncüsü, gerekli her türlü enformasyonu ve dolayısıyla niteleme özgürlüğünü ellerinde tutmaları. Bu inisiyatif, kimin terörist, kimin özgürlük savaşçısı olduğuna karar vermeyi ifade etmektedir. Bu nedendir ki terörist ile özgürlük savaşçıları zaman zaman yer değiştirmektedirler.

Dördüncüsü, Terörizme yol açan sebepleri dikkate almamak. “Bizden teröristleri anlamaya çalışmamızı mı bekliyorsunuz” veya “asmayalım da besleyelim mi?” tarzında kendini ifade eden bir yaklaşım. Esasen bu yaklaşımın nedeni yine devletlerin politik ihtiyaçları için gerek ihmal gerek kasıtlı bir şekilde terörü çoğu zaman kendilerinin beslemiş olmalarıdır. Terör artık topyekûn bir mücadele ile karşı konulması gerekli bir hal aldığına da, terörün herhangi bir meşru nedeni olmayacağını ileri sürerler.

Beşinci özellik, Terörü tanımlamada veya lanetlemede seçici davranmak. “Senin teröristin” veya “benim özgürlük savaşçım” gibi.¹⁰³ Bu da yine devletlerin ulusal veya uluslararası politik ihtiyaçlarından kaynaklanan seçiciliktir.

SONUÇ

Yukarıdan itibaren ifade etmeye çalıştığımızın özeti: Savaş veya terör, her ikisinde de şiddetin – kanun dışı değil–, hukuk dışı/hukuka aykırı bir şekilde kullanıldığını, ister savaş ister terör olsun, en tehlikeli olanının devlete izafe edileni olduğu gerçeğini vurgulamaktır. Bir başka ifadeyle farklı (devlet, mafya, din, siyasi) terör olguları içinde en tehlikelisinin devlet terörü olduğu ve önüne geçilemez terörün devletlere, özellikle de güçlü devletlere ait olduğudur. Bedeli en ağır olan terör **devlet terörüdür**.¹⁰⁴

¹⁰¹ Fahrettin ALTUN, a.g.m.

¹⁰² Mehmet GÖRMEZ (Diyadin İşleri Başkanı), *DAEŞ Örgütü Üzerine Bir Söyleşi*, <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/alintilar/367.pdf>

¹⁰³ “Ne yazık ki tarih güçlülerden yanadır ve hep onların sesi duyulur. Kolomb’un keşfiyle başlayan bizim tarihimiz ise daha önce eşine rastlanmayan çok büyük kıyımların vuku bulduğu ve büyük medeniyetlerin yok edildiği bir tarihtir. Maya, İnkâ, Aztek uygarlıkları, Amerikalı ve Kanadalı Kızılderililer, hepsi yok edildi, sesleri tamamen kesildi. Ara sıra egemen güçler acı çektiğinde, bir bedel ödediğinde onların sesini duyuyoruz. Ancak o zaman eylem yapanların ve ölenlerin Arap ya da Kızılderililer olduğunu öğreniyoruz, seslerini ancak böyle duyurabiliyorlar. Sakın onları masum göstermeye çalıştığımı falan düşünmeyin. Fakat adil olmalı ve kendimize şu soruyu sormalıyız: Nedir terörizm?” İkbâl AHMED, a.g.m.

¹⁰⁴ İkbâl AHMED, a.g.m.

Netice olarak, terörü engellemenin yolu, savaşı engelleme yollarından farklı değildir. Savaşı engellemenin yolu da şiddeti hukuk dışı/hukuka aykırı olarak nitelemektir. Şiddeti sadece bireysel olarak kabul ettiğimizde terör veya savaşı anlamış, anlatabilmiş olamayız. Şiddet terörün de savaşın da esaslı ve yegâne unsurudur. Ulus devletler ve küresel aktörler, kendileri için geçerli olan ‘savaş kuralları’ nı bireysel veya örgütsel muhalefet hareketleri için de uygun görüp, aşırılıklardan, şiddetten kaçınabilselerdi bugünkü terörü yaşamayabilirdik. Bu kesin mi sorusunun cevabı da; **‘denemedik ki’** olacaktır.

Şiddeti kurumsal/örgütlü, üstelik en büyük silahlı gücün marifeti olarak nitelememek de, şiddeti anlamamak/anlatamamakla, dolayısıyla şiddet unsurunu göz ardı ederek terörle, savaşla baş başa kalmakla sonuçlanmaktadır. Zira her türlü kötülüğün, dolayısıyla şiddet ve terörün, savaşın kaynağı, en fazla güce sahip olan devletler, özellikle de küresel aktörlerdir. Tarih boyunca düşmanlaştırma ve düşman ceza hukuku¹⁰⁵ oluşturma gayretleri bireysel değil kurumsal olmuştur ve şiddet tekeli elinde bulunduran en büyük silahlı güç savaş adı altında şiddet unsurunu kullanarak terörü oluşturmuştur.

Tarih boyunca devletler, günümüzde de küresel aktörler **meşrulaştırılma yetisi kuvvetli savaş mantalitesi ile görece meşruiyete sahip terörü yaratmış, karşıtları da bu meşruiyete karşı özgün görece meşruiyetler üreterek terör veya savaşı yürütebilmektedirler.**

KAYNAKÇA

1. AHMED, İkbâl; *“TERÖRİZM: Bizimki ve Onlarınki”*, Çev: Halil TUNALI, Haksöz Dergisi, Aralık 2001, Sayı 29)
2. AKBULUT, İlhan; *“Gerekçeli TERÖRLE MÜCADELE KANUNU ve AÇIKLAMASI”*, (İstanbul: 1993, Kazancı Yay)
3. ALPTEKİN, Serap; *Şiddet Nedir?*; <http://www.dokudanismanlik.com/makaleler-siddet-nedir.php>
4. ALTUN, Fahrettin; *“11 Eylül Literatürü ve ‘Bizden Neden Nefret Ediyorlar’ Sorusu Üzerine*, Tezkire, Düşünce, Siyaset, Sosyal Bilim Dergisi, Yıl 11, Sayı: 25, Mart-Nisan 2002.
5. BALCI, Muharrem; *MGK ve DEMOKRASİ, Hukuk – Ordu – Siyaset*, 3. Baskı, (İst: 2000, Yöneliş Yay) <http://www.muharrembalci.com/yayinlar/kitaplar/40.pdf>
6. _____; *Savaş ve Terör, Genç Hukukçular Hukuk Okumaları, BİRİKİMLER I*, <http://www.muharrembalci.com/yayinlar/tebligler/41.pdf>
7. _____; *“Uluslararası İnsan Hakları Hukukunun ve Hak Arama Mekanizmalarının Önemi”*, Genç Hukukçular Hukuk Okumaları, BİRİKİMLER I, <http://www.muharrembalci.com/yayinlar/tebligler/50.pdf>
8. _____; *Sivas Olayları Davasında Karar ve Gerekçe Değerlendirmesi*, Umran Dergisi, Şubat 1998. <http://www.muharrembalci.com/yayinlar/makaleler/82.pdf>
9. BİLİCİ, Mücahit; *“Terör ile Savaş”: Amerika’da Yeni-Muhafazakâr Düşüncenin Entelektüel Kaynakları Üzerine” - "Fight against Terror": On the Intellectual Sources of the Neo-Conservative Thought in America* Mücahit BİLİCİ

¹⁰⁵ Henning ROSENAU, JAKOBS’UN *Düşman Ceza Hukuku Kavramı Hukukun Düşmanı*.

<http://www.koprudergisi.com/index.asp?Bolum=EskiSayilar&Goster=Yazi&YaziNo=760>

10. CHOMSKY, Noam; “KORSANLAR ve İMPARATORLAR”, Çev: Fatma ÜNSAL, (İst: 1991, Akademi Yay)
11. _____; “TERÖRİZM KÜLTÜRÜ, A.B.D. Terörü”, Çev: Taha CEVDET, (İst: 2000, Pınar Yay)
12. CLAUSEWITZ, Carl Von; *SAVAŞ ÜZERİNE*, (İstanbul: 1975, May Yay)
13. Cenap ÇAKMAK, *Türkiye ve Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM)*
http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/174/turkiye_ve_uluslararası_ceza_mahkemesi_ucm
14. DEMİRER, Temel; “Terörist mi Dediniz?”, *KÜRESELLEŞME VE TERÖR, Terör Kavramı ve Gerçeği*, 1. Kitap, Derleyen: Mehmet Ali Civelek, (Ankara: 2001, Ütopya Yay)
15. DIŞKAYA, Abuzer; *Uluslararası Ceza Mahkemesi*, Genç Hukukçular Hukuk Okumaları BİRİKİMLER I,
<http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/makaleler/birikimlerI/86.pdf>
16. ECO, Umberto,; *BESİ AHLAK YASASI*, Çev: Kemal Atakay, (İst: Can Yay. 6. Basım, Nisan 2014)
17. Frankfurter Allgemeine Zeitung; “Teröre Karşı Savaşın Hukuksal Temeli Yoktur” Frankfurter Allgemeine Zeitung (FAZ) gazetesinde yer alan ilginç bir analiz hakkında (Çeviri: Murat Çakır)
<http://www.kozmopolit.com/Dosya/Dosya1%20FAZ%20Artikel.html>
18. GALEANO, Eduardo; “Şeytan ve Meleğin Dansı”, *KÜRESELLEŞME VE TERÖR, Terör Kavramı ve Gerçeği*, 1. Kitap, Der: M Ali Civelek, (Ankara: 2001, Ütopya Yay)
19. GÖRMEZ, Mehmet, *DAEŞ Örgütü Üzerine Bir Söyleşi*, Diyanet Aylık Dergi, Sayı: 301,
<http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/alintilar/367.pdf>
20. GÜZEL, Murat; “Terörün Adaleti”, Tezkire Dergisi, Yıl 11, Sayı 23, Kasım/Aralık 2001
21. HEALY, Sean; “İmparatorluk Adalet Değil Savaş İster”. Çev: Murat YÖRÜKOĞULLARI, Haksöz Dergisi, Aralık 2001, Sayı 29.
22. HAŞİMİ, Cemalettin; “İnsanlık ve Terör, Liberal Hurafeler Dünyası”, Tezkire Dergisi, Yıl 11, Sayı 23, Kasım/Aralık 2001.
23. HOBBSAWM, Erich; *KISA 20. YÜZYIL, 1914 – 1991 AŞIRILIKLAR ÇAĞI*, Çev: Yavuz ALOGAN, (İst: 1996, Sarmal Yay)
24. İZZETBEGOVİÇ, Aliya; *DOĞU VE BATI ARASINDA İSLAM, Nehir Yay. İst: 1994.*
25. KAZAN, Zafer; 20016 Adli Yıl Açış Konuşması (Basından)
26. KILIÇBAY, Mehmet Ali; “Von Clausewitz’in Bilimsel Savaşı”, Cogito, 3 Aylık Düşünce Dergisi, 1995, Sayı. 3.
27. KURT, Şahin; “UYGULAMADA TERÖR SUÇLARI ve İLGİLİ MEVZUAT”, (Ankara: 1998, Seçkin Yay)
28. ÖYMEN, Edip Emil; “Savaşmayı Reddeden Askerler”, Cogito, 3 Aylık Düşünce Dergisi, 1995, Sayı. 3.
29. ÖZDEK, Yasemin; *Küresel Yoksulluk ve Küresel Şiddet Kısacasında İnsan Hakları*;
<http://sendika10.org/arsiv/yoздеk1-2009-04-12.pdf>
30. ÖZERKMEN, Necmettin – GÖLBAŞI, Haydar; *Toplumsal Bir Olgu Olarak Şiddet*,
<http://sbard.org/pdf/sbard/015/3%20Necmettin%20C3%96zerkmen-Haydar%20G%20C3%B6lba%20C5%9F%20C4%B1%2023-37.pdf>
31. ÖZTÜRK, Osman Metin; www.teror.gen.tr.
32. POLAT, Fatih, *ABD’nin Terörizm Özgürlüğü*, 10.05.2002, Evrensel Gazetesi
33. ROSENAU, Henning; *JAKOBS’UN Düşman Ceza Hukuku Kavramı Hukukun Düşmanı*, Çev: Erhan TEMEL, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/1499/16554.pdf>
<http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/alintilar/354.pdf>
34. RUTER, E.A; *DÜZENE UYGUN KAFALAR NASIL OLUŞTURULUR?*, (İst: 1999, Bakış Kitaplığı)
35. SARIBAY, Ali Yaşar; “Medeniyetler Çatışması 11 Eylül”
<http://www.karar.com/gorusler/prof-dr-ali-yasar-saribay-yazdi-medeniyetler-catismasinin-simgesi-11-eylul-245275#>

36. SEVER, D. Çiğdem; *Olağanüstü Hal: Hukuk Sisteminin Karadeliliği mi?*
law.atilim.edu.tr/shares/personel/413/Ohal%20karadelik%20yazi%20hali.doc
<http://www.muharrembalci.com/hukukdunyasi/alintilar/526.pdf>
37. WEBER, MAX; *SOSYOLOJİ YAZILARI*, 3. Baskı, Çev: Taha PARLA, (İst: 1993, Hürriyet Vakfı Yay)
38. <http://www.mumsema.org/misafir-sorulari/139749-siddet-nedir-siddetin-turleri-nelerdir.html>